

Monitor praktijkgericht onderzoek 2024

Feiten & Cijfers

Auteurs

Suzanne Vogelezang, Bilal Demirel en Alexandra Vennekens

Infographic

Laura Marienus/Rathenau Instituut

Foto omslag

Docent-onderzoeker Rienk van der Slikke zoekt naar de perfecte sportrolstoel. Hij is onder andere verbonden aan de Haagse Hogeschool en de TU Delft. Foto: Guus Schoonewille/[guusschoonewille.nl](https://www.guusschoonewille.nl)

Bij voorkeur citeren als:

Rathenau Instituut (2026). Monitor praktijkgericht onderzoek 2024. Den Haag. (Auteurs: Vogelezang, S., Demirel, B., & Vennekens, A.)

Voorwoord

De perfecte sportrolstoel. Dat is het doel van docent-onderzoeker Rienk van der Slikke. Hij werkt eraan vanuit de Haagsche Hogeschool en vanuit de TU Delft. Van der Slikke, ook zichtbaar op de foto op de voorkant, is een mooi voorbeeld van hoe hogescholen hun praktijkgericht onderzoek opzetten. Dat gaat bijvoorbeeld in consortia met universiteiten, bedrijven, patiëntenverenigingen en (sport)koepels. Kortom, met één been (of wiel) in de praktijk en met één been in het onderzoek.

In deze *Monitor praktijkgericht onderzoek 2024* brengen wij voor het derde jaar op rij een overzicht van feiten, cijfers en verhalen over het onderzoek van de 36 Nederlandse hogescholen. We maken deze rapportage op verzoek van de Vereniging Hogescholen. De hogescholen krijgen sinds 2022 extra financiering van het ministerie van OCW en hebben afgesproken dat ze laten zien wat er met dat geld gebeurt.

Uit onze analyse van jaarverslagen, enquêtes en gesprekken blijkt dat de hogescholen hun lectoraten steeds grondiger ondersteunen. 2024 is het jaar waarin het ondersteunend personeel met bijna een derde groeit. Ook is er meer aandacht voor de kwaliteit van het onderzoek en voor de ontwikkeling van de medewerkers.

Rolstoelonderzoeker Van der Slikke doet zijn onderzoek met de topsporters van TeamNL, maar wil ook de gewone rolstoelgebruiker helpen. Zijn sensoren werken als een geavanceerde stappenteller. Daarmee krijgen personen in een rolstoel meer inzicht in hun bewegingspatronen en kunnen ze bewuster bewegen.

Het rolstoelonderzoek is een van de tientallen voorbeelden uit deze Monitor. Ander onderzoek gaat bijvoorbeeld over alternatieven voor zandzakken op het Rotterdamse Noordereiland, het verminderen van de alarmen op de intensive care voor vroeggeboren baby's, het zorgen voor gezondere inwoners in de Gelderse Vallei, het bouwen met Europees bamboe, en het helpen van rechtbanken om toegankelijker te schrijven.

De drie monitors op rij geven inmiddels een mooi overzicht dat het gesprek ondersteunt over de ontwikkeling van praktijkgericht onderzoek bij hogescholen.

Prof. dr. ir. Eefje Cuppen
Directeur Rathenau Instituut

Samenvatting

Het Rathenau Instituut publiceert in dit rapport feiten en cijfers over en voorbeelden van het onderzoek van de 36 Nederlandse hogescholen. Deze publicatie gaat over het jaar 2024. Eerder publiceerden we over 2022 en 2023. De publicaties zijn een verzoek van de Vereniging Hogescholen. Ze volgen op het [Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap](#)) waarin het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft toegezegd dat het vanaf 2023 100 miljoen euro extra per jaar investeert in de eerste en tweede geldstroom voor praktijkgericht onderzoek aan de hogescholen.

Methode

De Vereniging Hogescholen heeft samen met het ministerie van OCW een [format opgesteld](#) (pdf) waarin per bestedingsdoel indicatoren zijn opgenomen. Deze dienen als basisinformatie voor het in kaart brengen van de onderzoeksmiddelen en de ontwikkelingen in het praktijkgericht onderzoek. Het Rathenau Instituut heeft deze gegevens verzameld uit de jaarverslagen van de hogescholen en aangevuld met andere relevante databronnen. Deze gegevens vormen de basis voor deze *Monitor praktijkgericht onderzoek 2024*. Eventuele wijzigingen in de financiering van het praktijkgericht onderzoek in 2025 en daarna zijn in deze Monitor dus niet zichtbaar.

Strategie en visie van hogescholen

Uit analyse van de strategie- en visieparagrafen in de jaarverslagen blijkt dat de hogescholen zich richten op twee kerntaken: het ontwikkelen van nieuwe kennis voor maatschappelijke vraagstukken¹ en het vernieuwen van het onderwijs zodat de expertise van afgestudeerden goed aansluit op de arbeidsmarkt. Hogescholen werken daarbij samen met publieke instellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Docenten en studenten worden actief betrokken bij de uitvoering van het onderzoek. Zo ontstaat een doorlopende wisselwerking tussen leren, onderzoeken en toepassen, waarin kennisontwikkeling direct bijdraagt aan de praktijk.

De hogescholen kunnen de extra middelen inzetten voor drie bestedingsdoelen:

1. Kwantitatieve verduurzaming, zoals opleiding en loon voor onderzoekspersoneel.
2. Kwalitatieve verduurzaming, zoals het onderhouden van het functiehuis.

¹ Bijvoorbeeld op het gebied van energie en klimaat, technologische verandering en digitalisering, veiligheid en weerbaarheid, zorg en onderwijs en kansengelijkheid.

3. Integratie van praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem, zoals het opzetten van samenwerkingsverbanden.

Bestedingsdoel 1: kwantitatieve verduurzaming praktijkgericht onderzoek

In 2024 bedroegen de totale middelen voor praktijkgericht onderzoek aan de hogescholen 511 miljoen euro (zie tabel). Van deze middelen is 56% afkomstig uit de eerste geldstroom (rijksbijdrage), 36% komt uit de tweede geldstroom en minder dan een tiende uit de derde geldstroom en overige middelen samen. Ten opzichte van 2023 namen de totale onderzoeksmiddelen toe met 14%. De tweede geldstroom steeg het hardst, namelijk met 23%. De eerste en derde geldstroom stegen met respectievelijk 9% en 14%.

Tabel Kerngegevens financiën 2023-2024

	2023	2024	ontwikkeling in 2024
Financiën, x 1.000 euro			
Eerste geldstroom (gerealiseerde uitgaven)	264.180	288.147	9%
- Waarvan rijksbijdrage voor onderzoek	188.373	198.519	5%
- Waarvan aanvullende middelen uit rijksbijdrage voor onderwijs	75.807	89.629	18%
Tweede geldstroom (inkomsten)	148.136	182.390	23%
Derde geldstroom (inkomsten)	30.173	34.455	14%
Overig (inkomsten)	4.820	5.708	18%
Totaal budget	447.308	510.699	14%

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut. Notities: Bij één hogeschool is voor 2024 gebruikgemaakt van data uit 2023, omdat data over 2024 ontbraken.

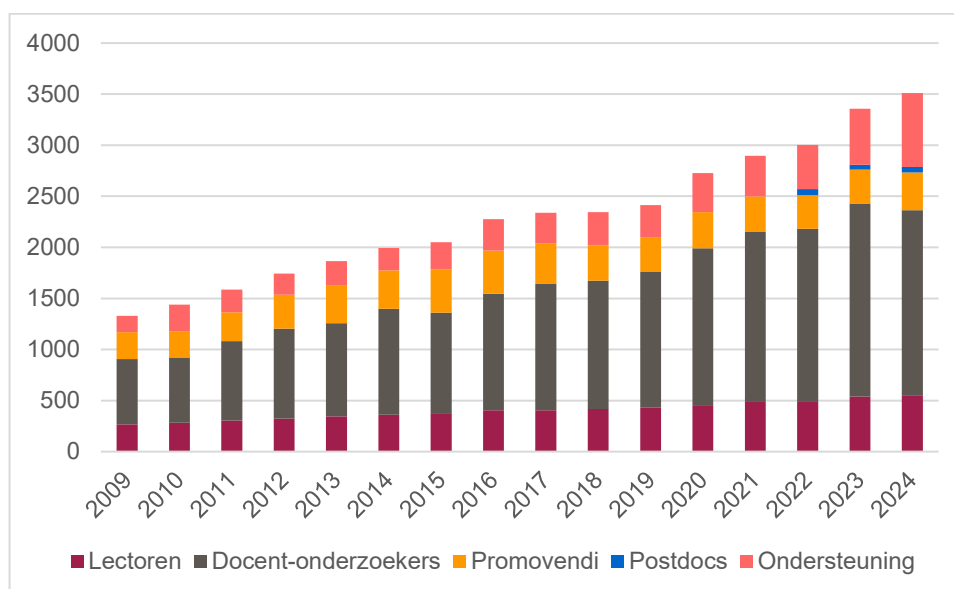
De rijksbijdrage die hogescholen ontvangen voor onderzoek wordt door de hogescholen aangevuld met middelen die bestemd zijn voor onderwijs (rijksbijdrage onderwijs). In 2024 ging het om 90 miljoen euro (31% van de middelen uit de eerste geldstroom was afkomstig uit de rijksbijdrage voor onderwijs). In 2023 was dit 76 miljoen euro (29%). Een deel van de extra middelen wordt gebruikt voor personele inzet.

De basis van het praktijkgericht onderzoek zijn de lectoraten, geleid door een of meer lectoren. In 2024 waren er 789 lectoren, een toename van 2% ten opzichte

van 2023. 73% van hen heeft een vaste aanstelling. 44% is vrouw. Dat is drie procentpunten meer dan in 2023.

Lectoraten bevatten, naast lectoren, docent-onderzoekers, promovendi en ondersteunend personeel.² Het totale personeel stijgt met 5% ten opzichte van 2023 (in fte, zie figuur). De grootste groei in 2024 vond plaats bij het ondersteunend personeel (+31%). Ook het aantal fte aan promovendi (+11%) en postdocs (+20%) nam toe. Het aantal fte docent-onderzoekers daalde in 2024 licht, namelijk met 4%. De sterke toename van ondersteunend personeel duidt op verdere professionalisering van het praktijkgericht onderzoek.

Figuur Totaal personeel praktijkgericht onderzoek (fte)

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut. Bij twee hogescholen is voor 2024 (deels) gebruikgemaakt van data uit 2023, omdat data over 2024 ontbraken.

Bestedingsdoel 2: kwalitatieve verduurzaming praktijkgericht onderzoek

Uit de jaarverslagen blijkt dat hogescholen diverse initiatieven nemen om de kwaliteit en duurzaamheid van hun onderzoeksgroepen te versterken. Een voorbeeld is de verdere ontwikkeling van het functiehuis. Ook besteedt bijna 90% van de hogescholen aandacht aan diversiteit en inclusie. Die aandacht verbreedt bovendien: waar voorheen vooral werd gekeken naar gender en gelijkheid, richten hogescholen zich nu ook op thema's als kansengelijkheid en inclusieve curricula. Daarnaast laten de jaarverslagen zien dat de professionalisering van personeel steeds meer structureel is ingebed. Hogescholen investeren verder in open science. Hierbij ligt de nadruk op de ondersteuning van onderzoekspersoneel,

² Zoals subsidieadviseurs, projectcoördinatoren en -controllers, datamanagers, beleids- en communicatieadviseurs.

toegankelijkheid van onderzoeksdata en het delen van onderzoeksoutput. Tot slot werken de hogescholen aan het bevorderen van de medezeggenschap op het gebied van onderzoek en maken de meeste instellingen gebruik van onderzoeksinformatie- en datamanagementsystemen.

Bestedingsdoel 3: integratie praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem

Hogescholen werken op verschillende manieren samen om nieuwe toepasbare kennis te ontwikkelen. Een belangrijk deel van deze samenwerking vindt plaats binnen de Centres of Expertises. Dat zijn publiek-private en publiek-publieke verbanden waarin onderzoekers, docenten, studenten en beroepsprofessionals gezamenlijk werken aan verschillende maatschappelijke vraagstukken. In 2024 telden hogescholen 46 Centres of Expertises. Het aantal Centres of Expertise groeide aanvankelijk snel, maar blijft de laatste jaren stabiel.

Naast samenwerkingen op regionaal niveau werken hogescholen ook in breder (inter)nationaal verband samen. In 2024 waren zij 1.035 keer betrokken bij een gehonoreerde subsidieaanvraag, waarvan 582 keer als hoofdaanvrager. Het totaal aantal gehonoreerde aanvragen steeg daarmee met 21% ten opzichte van 2023. Bij internationale programma's, het Nationaal Groeifonds en de NWA zijn hogescholen vooral betrokken als medeaanvrager, terwijl zij binnen het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid en in projecten met kennispartners vaker optreden als hoofdvragers.

In 2024 honoreerde Regieorgaan SIA 393 projecten. In totaal ging het om 61 miljoen euro. Van deze projecten viel 61% onder thematische subsidieregelingen³ en 39% onder generieke subsidieregelingen⁴. 39% van de samenwerkingen binnen deze projecten is met een mkb-instelling, 25% met een publieke instelling, 11% met een koepel- of brancheorganisatie of beroepsvereniging, 7% met een andere hogeschool, 7% met een universiteit, 4% met een grootbedrijf, 3% met een andere kennisinstelling, 2% met een mbo-instelling en 2% met een overige instelling. De honoreringspercentages liggen in 2024 iets lager dan het gemiddelde over 2020-2023.

3 Onder thematische subsidieregelingen vallen: KIEM MV/HT/CE/FOOD/CHEM/Logistiek/Practoraten, Praktijkkennis voor Voedsel en Groen, Extramurale zorg, Nationaal Groeifonds, Kennislijn Innovatielabs, Sprong Groen/MOOL en Ondersteuning thematafels.

4 Onder generieke subsidieregelingen vallen: SPRONG, RAAK, Professional doctorate, KIEM thema vrij, Take-off hbo, Deltapremie, Richting Europa, L.INT, Innovatietrainees, Hbo-postdoc, Platformregeling, City Deal Kennis Maken, Top-up en Innofest.

Inhoud

Voorwoord.....	3
Samenvatting	4
Inleiding.....	9
1 Ontwikkeling en doelen praktijkgericht onderzoek	12
1.1 Ontwikkelingen praktijkgericht onderzoek 2024	12
1.2 Strategie en visie.....	14
2 Kwantitatieve verduurzaming en uitbreiding van praktijkgericht onderzoek.....	17
2.1 Middelen voor praktijkgericht onderzoek nemen toe	17
2.2 Aantal en omvang lectoraten groeit.....	20
3 Kwalitatieve verduurzaming en uitbreiding.....	26
3.1 Verbinding met het onderwijs	26
3.2 Verbinding met de beroepspraktijk.....	28
3.3 Versterking interne onderzoeksstructuur.....	30
4 Integratie in het kennisecosysteem	35
4.1 Inhoudelijke thema's en zwaartepuntvorming	35
4.2 Verbinding met de regio	37
4.3 Verbinding met andere kennisinstellingen.....	39
5 Belangrijkste bevindingen.....	46
6 Bijlage: over de methodiek.....	49

Inleiding

In de afgelopen twintig jaar heeft het praktijkgericht onderzoek een sterke ontwikkeling doorgemaakt. Het aantal lectoren en docent-onderzoekers groeide, het professionaldoctorate-traject ging van start en er werden verschillende typen samenwerkingsverbanden opgericht. In de vorige monitor, *Monitor praktijkgericht onderzoek 2023*, lieten we zien dat de middelen voor praktijkgericht onderzoek in dat jaar sterk stegen. Mede dankzij deze extra middelen werden er bij de hogescholen meer onderzoekers aangesteld dan ooit. Daarnaast zagen we dat hogescholen toewerkten naar volwaardige integratie in het kennisecosysteem en bestendinging van de eerder gekozen zwaartepuntvorming.⁵ In deze editie presenteert het Rathenau Instituut, op verzoek van de Vereniging Hogescholen, de ontwikkelingen die in 2024 plaatsvonden.⁶

In 2022 is het **Bestuursakkoord 2022 hoger onderwijs en wetenschap** gesloten tussen de hogescholen en de minister van OCW. Hierin is afgesproken dat de minister jaarlijks 100 miljoen euro extra investeert in het praktijkgericht onderzoek. In 2023 zijn deze middelen voor het eerst volledig uitgekeerd.⁷ Van de 100 miljoen euro is 50 miljoen structureel van aard. De andere 50 miljoen euro kent een looptijd van tien jaar (tot en met 2031) en is afkomstig uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap. De 50 miljoen euro uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap bestaat uit 35 miljoen euro in de eerste geldstroom en 15 miljoen euro in de tweede geldstroom, uitgezet door Regieorgaan SIA. Hiervan is 10 miljoen euro bestemd voor een thematische programmering die aansluit bij de beoogde maatschappelijke effecten, en 5 miljoen euro is bestemd voor de pilot met de *professional doctorate*, het doctoraatstraject aan hogescholen. In de genoemde bedragen zijn eventuele toekomstige loon- en prijsbijstellingen niet meegenomen.

Om de middelen⁸ te monitoren, heeft de Vereniging Hogescholen in samenwerking met het ministerie van OCW een **format opgesteld met indicatoren die dienen als**

5 Rathenau Instituut (2025). *Monitor praktijkgericht onderzoek 2023*. Den Haag.

6 Omdat data nog gecorrigeerd kunnen worden door hogescholen, wijken cijfers over 2022 en 2023 in deze rapportage mogelijk af van de eerder gepubliceerde data uit de *Monitor praktijkgericht onderzoek 2022 en 2023*.

7 Van de bestuursakkoordmiddelen voor de eerste geldstroom van hogescholen (85 miljoen euro per jaar), is in 2022 30 miljoen euro toegekend aan de hogescholen (structurele middelen uit de rijksbijdrage). Ook zijn de middelen voor de tweede geldstroom, Regieorgaan SIA, (15 miljoen euro per jaar) toegekend. Het gaat om middelen uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap met een looptijd tot en met 2031. Vanaf 2023 komt hier voor hogescholen jaarlijks 55 miljoen euro bij: 20 miljoen euro structurele middelen uit de rijksbijdrage en 35 miljoen euro middelen uit het Fonds Onderzoek en Wetenschap.

8 Het is niet mogelijk om onderscheid te maken tussen de extra middelen uit het bestuursakkoord en de bestaande financiering. Daarom monitoren we het totaal aan onderzoeksmiddelen en niet alleen de extra middelen uit het bestuursakkoord.

basisinformatie (pdf). Hogescholen stellen hiertoe gegevens beschikbaar in hun jaarverslagen. Deze gegevens zijn – aangevuld met data uit andere bronnen – opgenomen in dit rapport en vormen de basis van het jaarlijkse gesprek tussen de minister, Regieorgaan SIA en de Vereniging Hogescholen over de voortgang van het bestuursakkoord.

Dit is het derde jaar dat de jaarrapportage gebaseerd is op het format van OCW en de Vereniging Hogescholen. Het format zorgt voor een betere vergelijkbaarheid van de informatie tussen instellingen, beperkt het aantal extra uitvragen en geeft een compleet beeld van de ontwikkeling van het praktijkgericht onderzoek. De afspraken in het bestuursakkoord die gaan over de *kwaliteitszorg* van praktijkgericht onderzoek worden gemonitord door de CEKO en laten we in deze rapportage buiten beschouwing.^{9,10}

In het *Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap 2022* is afgesproken dat de middelen besteed kunnen worden aan drie bestedingsdoelen die nauw aansluiten op de ambities uit de *Strategische onderzoeksagenda 2022-2025*.¹¹

De drie bestedingsdoelen zijn:

1. **Kwantitatieve verduurzaming van praktijkgericht onderzoek**
Onder dit bestedingsdoel kunnen hogescholen extra middelen inzetten voor bijvoorbeeld loon voor onderzoekspersoneel, opleiding en begeleiding van onderzoekspersoneel en overige kosten die mogelijk noodzakelijk zijn voor het goed kunnen functioneren van onderzoekers.
2. **Kwalitatieve verduurzaming van praktijkgericht onderzoek**
Onder dit bestedingsdoel kunnen hogescholen extra middelen inzetten voor bijvoorbeeld training van personeel op aspecten rond onderzoek en onderzoeksbeoefening, het ontwikkelen en onderhouden van het functiehuis voor praktijkgericht onderzoek (met aandacht voor diversiteit en inclusie), (data-)infrastructuur voor het verantwoord uitvoeren van onderzoek (onder andere op het terrein van wetenschappelijke integriteit, open access en open science) en het ontwikkelen en uitvoeren van de (pilot) *professional doctorate*.
3. **Integratie van praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem**
Onder dit bestedingsdoel kunnen hogescholen extra middelen inzetten voor bijvoorbeeld het opzetten en onderhouden van samenwerkingsarrangementen, het ontplooiën van onderzoeksactiviteiten of het verbinden en afstemmen met andere partijen in het kennis- en innovatie-ecosysteem.

9 Vereniging Hogescholen (2022). *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2023-2028*. Den Haag.

10 Vereniging Hogescholen (2024). *Monitor Kwaliteitszorg Onderzoek 2024*. Den Haag.

11 Vereniging Hogescholen (2021). *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025: praktijkgericht onderzoek als kennisversneller*. Den Haag.

Leeswijzer

In deze rapportage gaat hoofdstuk 1 over de recente ontwikkelingen en de strategie en visie van hogescholen op het praktijkgericht onderzoek. We bespreken de ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden in 2024 of die betrekking hebben op gebeurtenissen uit 2024 (paragraaf 1.1). Paragraaf 1.2 gaat in op de visie en strategie van de hogescholen en op de uitvoering hiervan.

Hoofdstuk 2 rapporteert over de *kwantitatieve* verduurzaming van praktijkgericht onderzoek. We gaan in op de omvang en ontwikkeling van het praktijkgericht onderzoek en laten indicatoren zien die betrekking hebben op de financiële en personele ontwikkeling (paragraaf 2.1 en 2.2).

Hoofdstuk 3 focust op het de *kwantitatieve* verduurzaming van praktijkgericht onderzoek. We kijken in paragraaf 3.1 naar de verbinding tussen onderwijs en onderzoek. Daarvoor kijken we onder andere naar de verhouding van het aantal lectoren ten opzichte van het aantal studenten. Ook geven we voorbeelden van de verbinding tussen praktijkgericht onderzoek en het onderwijs. Paragraaf 3.2 gaat, wederom aan de hand van voorbeelden, in op de verbinding tussen het praktijkgericht onderzoek en de beroepspraktijk. In paragraaf 3.3 geven we voorbeelden over hoe hogescholen werken aan het versterken van de interne onderzoekstructuur.

Hoofdstuk 4 zoomt in op de integratie van praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem. Paragraaf 4.1 gaat over de inhoudelijke thema's waaraan de hogescholen bijdragen en geeft een overzicht van het aantal Centres of Expertise. Paragraaf 4.2 beschrijft diverse voorbeelden van de verbinding van praktijkgericht onderzoek met de regio waarin de hogeschool is gevestigd. Paragraaf 4.3 laat voorbeelden zien van de samenwerking met andere kennisinstellingen. Daarbij gaan we in op het aantal samenwerkingsverbanden en op de deelname aan subsidieaanvragen zoals het Nationaal Groeifonds en de Europese Kaderprogramma's. Tot slot geven we voorbeelden van samenwerkingen op internationaal niveau.

In hoofdstuk 5 sluiten we af met de belangrijkste bevindingen en conclusies.

De bijlage bevat een overzicht van de indicatoren per bestedingsdoel die zijn opgenomen in dit rapport.

1 Ontwikkeling en doelen praktijkgericht onderzoek

In dit hoofdstuk gaan we in op de ontwikkelingen in het praktijkgericht onderzoek die plaatsgevonden hebben in 2024.¹² Het praktijkgericht onderzoek kenmerkt zich door het centraal stellen van de verbinding met de beroepspraktijk en het onderwijs. Onderzoekers en studenten werken samen met partners uit het werkveld aan actuele vraagstukken. Hieronder worden de meest opvallende ontwikkelingen van 2024 per categorie in chronologische volgorde beschreven. Aan het einde van het hoofdstuk komen deze gebeurtenissen samen in een tijdlijn (figuur 1).

1.1 Ontwikkelingen praktijkgericht onderzoek 2024

1.1.1 Nationale en internationale samenwerkingen

- De Centres of Expertise hebben zich in 2024 verder geprofessionaliseerd. De opschaling van dertien Centres of Expertise via het Nationaal Groeifonds-project High Impact PPS speelde hierbij een belangrijke rol. Daarnaast zijn de Centres of Expertise voor het eerst uitgenodigd door de Bestuurscommissie Onderzoek om, in het kader van de kwaliteitszorg, een peerreview te organiseren. De helft van de Centres of Expertise heeft dit gerealiseerd.
- Ook de hbo-thematafels hebben zich in 2024 verder ontwikkeld. De contacten met de externe stakeholders zijn versterkt en uitgebreid met onder andere relevante vakdepartementen.
- UASNL heeft, in samenwerking met de Europese koepel UAS4Europe en de Vereniging Hogescholen, in maart een position paper opgesteld met de titel *Towards 2028 – Shaping the future of the EU Framework Programme for R&I*.¹³ Het position paper bevat tien concrete aanbevelingen en beoogt daarmee een bijdrage te leveren aan de discussie over hoe het volgende Kaderprogramma

12 Voor een uitgebreide omschrijving van de werking en de organisatie van het praktijkgericht onderzoek en van de belangrijkste ontwikkelingen tot en met 2022 verwijzen we naar hoofdstuk 1 van de eerste monitor: Rathenau Instituut (2024). *Monitor praktijkgericht onderzoek 2022*. Den Haag. Voor ontwikkelingen die plaatsvonden in het jaar 2023 verwijzen we naar hoofdstuk 1 van de vorige monitor: Rathenau Instituut (2025). *Monitor praktijkgericht onderzoek 2023*. Den Haag.

13 UASNL (2024). *Towards 2028 – Shaping the Future of the EU Framework Programme for R&I*. Brussel. https://uas4europe.eu/wp-content/uploads/2024/03/Towards-2028_Shaping-the-future-of-the-EU-Framework-Programme-for-RI-final.pdf.

voor Onderzoek en Innovatie van de EU (Framework Programme 10, FP10) eruit zou moeten zien vanuit het perspectief van hogescholen.

- In juni 2024 werd de two-pager *Fostering impact in the region* gepubliceerd door UASNL.¹⁴ Deze paper beschrijft de regionale impact van het praktijkgericht onderzoek.
- Hogescholen hebben een bijdrage geleverd aan diverse netwerken, waaronder de City Deal Kennis Maken (CDKM). De CDKM is een netwerk van twintig steden waarin wordt samengewerkt aan maatschappelijke uitdagingen in een stedelijke omgeving door het grootschalig betrekken van onderzoekers, docenten en studenten. **Regieorgaan SIA ondersteunt de CDKM** met subsidieregelingen en organiseerde de CDKM Kennisdag.
- Eind 2024 heeft het Netwerk Kennissteden Nederland, waar de Vereniging Hogescholen deel van uitmaakt, met ondertekening van burgemeesters steun gegeven aan de campagne tegen bezuinigingen op het hoger onderwijs.
- Ook zijn er in 2024 drie hogescholen toegetreden tot de bestuurlijke werkgroep Universities of Applied Sciences Netherlands (UASNL), geïntegreerd in de Vereniging Hogescholen. In dit samenwerkingsverband werken Nederlandse hogescholen met Europese onderzoeksambities samen. In totaal zijn er tweeëntwintig hogescholen aangesloten bij UASNL in 2024.

1.1.2 Onderzoekscultuur en -structuur

- In juli 2024 vond de evaluatie van de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit plaats. De commissie kwam tot de conclusie dat er één gedragscode vastgesteld moet worden voor het Nederlandse onderzoek waarin duidelijke principes worden beschreven. De belangrijkste aanbeveling was dan ook om de huidige gedragscode te laten actualiseren door een schrijfgroep, met vertegenwoordiging vanuit het hbo, waarbij aandacht besteed wordt aan praktijkgericht onderzoek.
- In 2024 zijn er 29 nieuwe professionaldoctorate-kandidaten gestart. De Vereniging Hogescholen is in het najaar eveneens gestart met de voorbereidingen voor het proces van wettelijke verankering van de professional doctorate en heeft de eerste **Staat van de PD** uitgebracht voor het jaar 2023.¹⁵

14 UASNL (2024). *Fostering impact in the region*. <https://www.uasnl.eu/fostering-impact-in-the-region-our-reply-to-the-high-level-group-consultation-on-horizon-europe-and-fp10>.

15 Vereniging Hogescholen (2024). *De staat van de PD 2023*. Den Haag.

1.1.3 Impact en zichtbaarheid

- De Vereniging Hogescholen organiseerde in juni 2024 samen met het Rathenau Instituut een workshop voor hogescholen om in gesprek te gaan over het verbeteren van de gegevensverzameling door hogescholen en de publicatie van deze cijfers in de Monitor Praktijkgericht Onderzoek.
- In juni 2024 vond de **Conferentie Onderzoek en Impact** plaats met als thema Maak het zichtbaar. Deze conferentie is het resultaat van een samenwerking tussen Regieorgaan SIA en de Vereniging Hogescholen. Tijdens deze conferentie overhandigden Maurice Limmen (voorzitter Vereniging Hogescholen) en Eefje Cuppen (directer Rathenau Instituut) de eerste Monitor Praktijkgericht Onderzoek 2022 aan Oscar Delnooz (directeur onderzoek en wetenschapsbeleid OCW).
- **Publinova** bestond in 2024 één jaar en breidde uit naar elf deelnemende hogescholen. Publinova is een platform voor praktijkgericht onderzoek dat kennisdeling faciliteert. Naast elf deelnemende hogescholen, bevinden zich in 2024 veertien hogescholen in het aansluitproces.

1.2 Strategie en visie

Ook in 2024 werd door de hogescholen benadrukt dat zij zich enerzijds richten op het voorzien van de samenleving van kennis en innovatie met betrekking tot actuele vraagstukken en anderzijds op het voortdurend doorontwikkelen van onderwijs zodat studenten en professionals goed voorbereid zijn op een veranderende arbeidsmarkt. Zij werken aan maatschappelijke vraagstukken in nauwe samenwerking met publieke instellingen, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Op deze manier blijven zij hun rol als kennispartner in de regio en daarbuiten versterken.

Docenten en studenten werden actief betrokken bij de uitvoering van het onderzoek. Zo streven hogescholen naar een doorlopende wisselwerking tussen leren, onderzoeken en toepassen, waarin kennisontwikkeling direct bijdraagt aan de praktijk.

Er werd door hogescholen gewerkt aan kwaliteitszorg, kennismanagement en ondersteuning van lectoraten om onderzoek duurzaam te verankeren in het onderwijs en de toegankelijkheid van kennis te vergroten.

1.2.1 Uitvoering van de strategie en visie

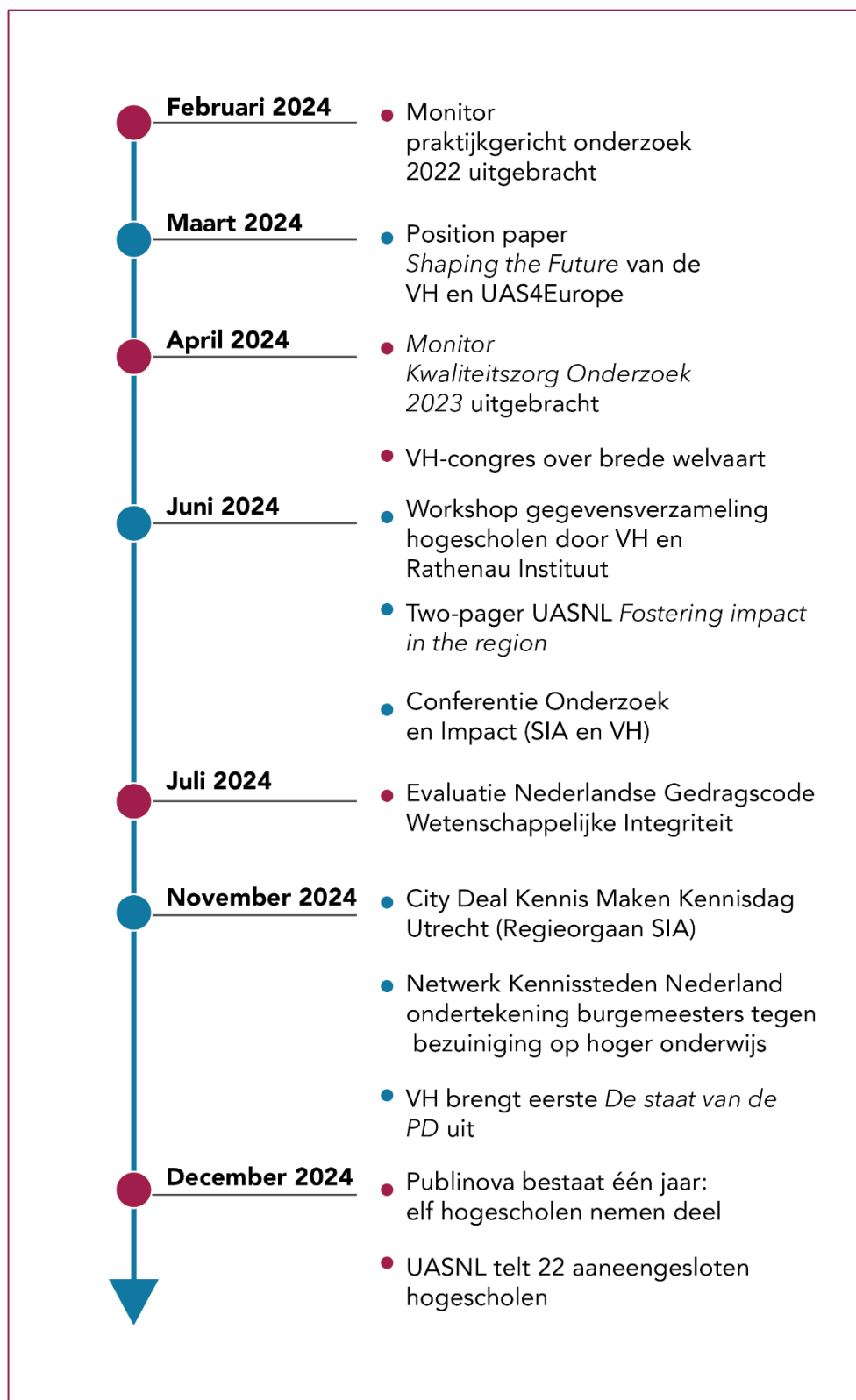
In 2024 beschreven de hogescholen dat het versterken van de samenwerking tussen lectoraten, opleidingen, werkveldpartners en andere kennisinstellingen centraal staat. Door deze nauwe samenwerking konden de hogescholen hun onderzoeksagenda's beter afstemmen op maatschappelijke en regionale vraagstukken. Dit kwam onder meer tot uiting in de ontwikkeling van interdisciplinaire projecten waarin lectoraten en opleidingen gezamenlijk optrokken, waarin studenten samen met werkveldpartners aan praktijkvraagstukken werkten en in de uitbreiding van regionale samenwerkingsverbanden via Centres of Expertise, consortia en thematische onderzoekslijnen. Hierdoor konden de hogescholen hun onderzoek sterker verbinden met actuele en regionale uitdagingen en de doorwerking in onderwijs en beroepspraktijk verder vergroten.

Daarnaast reflecteerden hogescholen op de uitvoering en de ontwikkeling van hun financieringsstructuur. Zij signaleerden dat externe middelen uit tweede en derde geldstromen, zoals nationale en Europese subsidies, regionale innovatieprogramma's en andere vormen van samenwerkingsprojecten steeds belangrijker zijn voor het praktijkgericht onderzoek. Tegelijkertijd benadrukten zij dat de eerste geldstroom essentieel blijft voor de continuïteit en de interne ontwikkeling van lectoraten en onderzoeksteams.

Veel hogescholen besteedden in 2024 aandacht aan de professionalisering van hun onderzoekers en lectoren, onder meer via leergemeenschappen, leiderschapsprogramma's en deelname aan het professionaldoctorate-traject. Ook is gewerkt aan thema's als kwaliteitszorg, databeheer, projectmanagement, onderzoeksintegriteit en open science.

Deze reflecties op de uitvoering van de strategie en visie laten zien dat het praktijkgericht onderzoek in 2024 verder is geprofessionaliseerd. Hogescholen bouwen voort op de koers van eerdere jaren: samenwerking, maatschappelijke relevantie en duurzame kennisontwikkeling blijven de kern van hun onderzoekspraktijk.

Figuur 1 Tijdlijn Belangrijkste ontwikkelingen praktijkgericht onderzoek 2024

2 Kwantitatieve verduurzaming en uitbreiding van praktijkgericht onderzoek

Dit bestedingsdoel richt zich op het uitbreiden en verduurzamen van onderzoeksgroepen, bijvoorbeeld door het inzetten van extra middelen voor het aannemen van onderzoekspersoneel. Dit hoofdstuk gaat in op de omvang en ontwikkeling van praktijkgericht onderzoek bij de hogescholen. Paragraaf 2.1 laat zien dat de middelen verder toenemen. Paragraaf 2.2 toont dat de omvang van de lectoraten toeneemt.

2.1 Middelen voor praktijkgericht onderzoek nemen toe

Financiering van praktijkgericht onderzoek vindt plaats via de eerste geldstroom, tweede geldstroom, derde geldstroom en vanuit overige middelen (zie kader 1 voor definities van de verschillende geldstromen). In Figuur 2 wordt de ontwikkeling van de geldstromen weergegeven voor 2009 tot en met 2024. In tabel 1 is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de laatste drie jaar.

De totale middelen voor praktijkgericht onderzoek zijn gestegen van 447 miljoen euro in 2023 naar 511 miljoen euro in 2024. 56% van deze middelen is afkomstig uit de eerste geldstroom, 36% uit de tweede geldstroom en minder dan 10% uit de derde geldstroom en overige middelen.

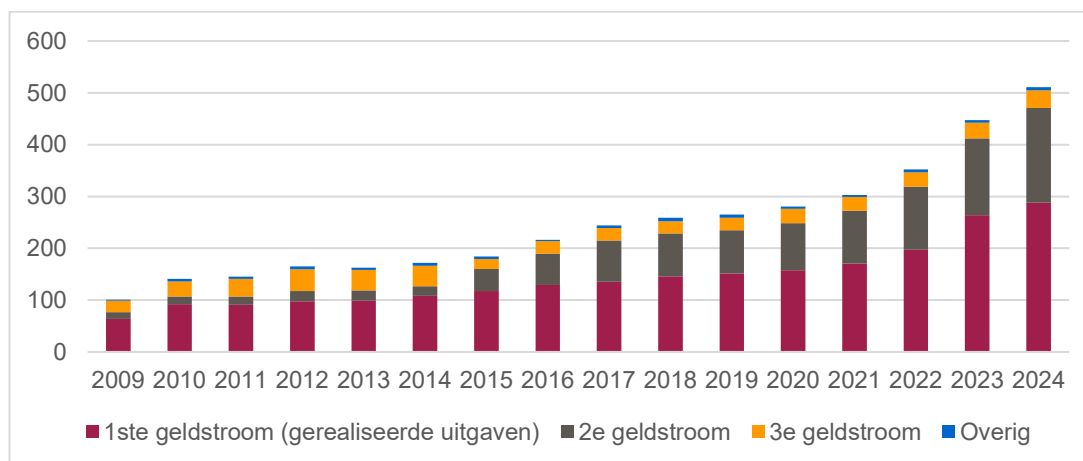
Ten opzichte van 2023 namen de totale onderzoeksmiddelen toe met 14%. Dit is meer dan de inflatie, die in dat jaar 5,7% was.¹⁶ De eerste geldstroom steeg met 9%. De tweede geldstroom steeg het hardst, namelijk met 23%.¹⁷ De derde geldstroom steeg met 14%. In 2023 stegen de eerste, tweede en derde geldstroom ten opzichte van 2022 met respectievelijk 34%, 22% en 8%. Dat de stijging van met name de eerste geldstroom in 2023 groter was, komt doordat de extra middelen uit het *Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap 2022* in 2023 voor het eerst volledig werden toegekend. Over de periode tussen 2015 en 2024 groeiden de in

16 Bron: CPB, Macro Economische Verkenningen 2026. (Prijs bbp)

17 Er zijn fluctuaties in de budgetten vanuit Regieorgaan SIA doordat niet alle regelingen dezelfde frequentie hebben. Zo worden RAAK-pro en de Deltapremie bijvoorbeeld tweejaarlijks uitgekeerd.

competitie verkregen en opdrachtgebonden middelen (tweede en derde geldstroom) met 249%, terwijl de middelen aan praktijkgericht onderzoek uit de rijksbijdrage (eerste geldstroom) met 146% groeiden.

Figuur 2 Middelen voor praktijkgericht onderzoek in miljoenen euro

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut.

Notities: Het gaat bij de eerste geldstroom om de gerealiseerde uitgaven voor onderzoek: hogescholen ontvangen een lumpsum rijksbijdrage voor onderzoek van het ministerie van OCW en financieren zelf uit onderwijsmiddelen. In 2015 is er sprake van trendbreuken in de tweede en derde geldstromen en *overig* door gewijzigde definities. Tot en met 2014 omvat de tweede geldstroom alleen de RAAK-regeling. Met ingang van 2015 omvat deze ook de in competitie verkregen financiering van andere nationale onderzoeksfinanciers (voorheen onderdeel van de derde geldstroom) en internationale onderzoeksfinanciers zoals de EU (voorheen *overig*). De categorie *overig* bevat vanaf 2015 inkomsten die niet onder de drie categorieën vallen. Bij één hogeschool is voor 2024 gebruikgemaakt van data uit 2023, omdat data over 2024 ontbraken.

De eerste geldstroom is in de afgelopen negen jaar dus minder hard gegroeid dan de in competitie verkregen en opdrachtgebonden middelen. Het aandeel van de eerste geldstroom is daarmee geleidelijk afgenomen: van 64% in 2015 naar 56% in 2024. In 2023 zagen we een tijdelijke stijging (59%). Een kleiner aandeel van de eerste geldstroom kan leiden tot een grotere aanvraag- en matchingdruk.¹⁸ Tegelijkertijd blijkt ook uit de recente enquête van de Vereniging van Lectoren (2025) dat de lectoren een toegenomen druk ervaren om middelen te werven vanuit de tweede en derde geldstroom.¹⁹

Daarnaast zien we dat hogescholen zelf middelen bijleggen om aan onderzoek te besteden, veelal uit de rijksbijdrage voor onderwijs. Hogescholen geven namelijk meer uit aan praktijkgericht onderzoek uit de eerste geldstroom dan zij via de rijksbijdrage voor onderzoek ontvangen.²⁰ In 2022 ging het om 38% van de totaal

¹⁸ Voor de meeste in competitie verkregen onderzoeksopdrachten moeten hogescholen geld bijleggen. Dit wordt ook wel matching genoemd. Opdrachten voor derden worden namelijk niet geworven tegen loonkosten en niet op basis van integrale kosten. Hogescholen leggen zelf geld bij en gebruiken hiervoor middelen uit de rijksbijdrage en/of eigen onderwijsmiddelen.

¹⁹ Vereniging van Lectoren (2025). *Enquête Vereniging van Lectoren 2025*.

²⁰ Rathenau Instituut (2024). *Totale investeringen in wetenschap en innovatie (TWIN) 2022-2028*. Den Haag.

ingezette onderzoeksmiddelen in de eerste geldstroom (74 miljoen euro). In 2023 nam het aandeel aanvullende middelen binnen de eerste geldstroom af door de toename van de rijksbijdrage voor praktijkgericht onderzoek, namelijk tot 29% van de totaal ingezette middelen uit de eerste geldstroom. In absolute zin bleven de aanvullende middelen ongeveer gelijk, namelijk 76 miljoen euro. In 2024 stijgt de absolute aanvullende bijdrage uit de eerste geldstroom tot 90 miljoen euro. Dit komt neer op een aandeel van 31% van de totaal ingezette middelen uit de eerste geldstroom voor onderzoek. Deze aanvullende middelen verklaren dus voor een groot deel de stijging die we zien in de eerstegeldstroommiddelen besteed aan praktijkgericht onderzoek.

Tabel 1 Kerngegevens financiën 2022-2024

	2022	2023	2024	ontwik- keling in 2023	ontwik- keling in 2024
Financiën, x 1.000 euro					
Eerste geldstroom (gerealiseerde uitgaven)	197.279	264.180	288.147	34%	9%
- Waarvan rijksbijdrage voor onderzoek	122.854	188.373	198.519	53%	5%
- Waarvan aanvullende middelen uit rijksbijdrage voor onderwijs	74.425	75.807	89.629	2%	18%
Tweede geldstroom (inkomsten)	121.587	148.136	182.390	22%	23%
Derde geldstroom (inkomsten)	28.055	30.173	34.455	8%	14%
Overig (inkomsten)	5.006	4.820	5.708	- 4%	18%
Totaal budget	351.928	447.308	510.699	27%	14%

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut. Bij één hogeschool is voor 2024 gebruik gemaakt van data uit 2023, omdat data over 2024 ontbraken. Notities: uitgaven die onder de eerste geldstroom vallen bestaan uit inkomsten vanuit de rijksbijdrage voor onderzoek en en aanvullende middelen die hogescholen zelf bijleggen, veelal vanuit de rijksbijdrage voor onderwijs.

Kader 1 Eerste, tweede, derde geldstroom en overig

Eerste geldstroom: Hogescholen ontvangen van het ministerie van OCW een bijdrage voor praktijkgericht onderzoek (lumpsum). Daarnaast financieren hogescholen onderzoeksactiviteiten vanuit hun rijksbijdrage voor onderwijs. Het gaat hier dus om de gerealiseerde uitgaven.

Tweede geldstroom: Hieronder vallen de inkomsten die in competitie verdeeld worden via het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA en andere publieke financiers, regionaal, nationaal en internationaal, waaronder ZonMw, andere NWO-onderdelen en de EU-kaderprogramma's.

Derde geldstroom: Inkomsten uit opdrachtonderzoek voor bedrijven of andere opdrachtgevers. Het betreft hier zowel nationaal als internationaal toegekende middelen.

Overige middelen: Inkomsten voor onderzoek die niet vallen onder de hierboven genoemde categorieën, bijvoorbeeld donaties van alumni of sponsorgelden.

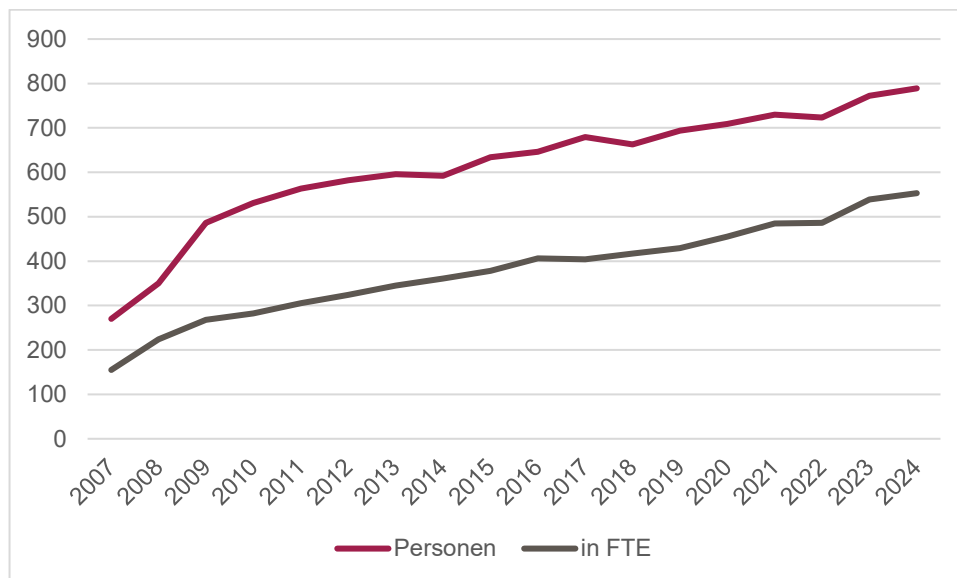
2.2 Aantal en omvang lectoraten groeit

De extra middelen vanuit het *Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap 2022* leidden, samen met de bijdrage van middelen uit de rijksbijdrage voor onderwijs, in 2024 tot meer continuïteit en stabiliteit voor lectoraten, meer ruimte voor de invulling en programmering van lange onderzoekslijnen, en een grotere personele inzet op diverse onderzoeksthema's. Deze grotere personele inzet werd al zichtbaar in 2023 en maken we verder inzichtelijk in deze paragraaf.

Lectoraten, onder leiding van een of meerdere lectoren, vormen de basis van het praktijkgericht onderzoek. Gemiddeld zijn er 20 lectoraten per hogeschool in 2024 ten opzichte van 19 lectoraten per hogeschool in 2023. Het aantal lectoraten per hogeschool is afhankelijk van de omvang van de hogeschool en het aandeel dat praktijkgericht onderzoek inneemt binnen de hogeschool. Het gemiddelde budget per lectoraat steeg in 2024 met 8% ten opzichte van 2023. Gemiddeld was er 699.588 euro per lectoraat beschikbaar in 2024.

Figuur 3 geeft de ontwikkeling van het aantal lectoren weer, zowel in aantal personen als in fte.²¹ Na een snelle groei tot en met 2009, zette de groei gestaag door. In de jaren na 2009 verschoof de focus in de ontwikkeling van de lectoraten van groei naar bestendiging via een stevigere inbedding en professionalisering van het praktijkgericht onderzoek aan hogescholen.²² In 2023 steeg het aantal lectoren met 7% harder dan in de jaren daarvoor. In 2023 werden de extra middelen uit het *Bestuursakkoord 2022* dan ook voor het eerst volledig toegekend. In 2024 nam de groei weer af. Het aantal lectoren steeg van 772 in 2023 naar 789 in 2024 (+2%).

Figuur 3 Ontwikkeling van het aantal lectoren in personen en fte

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut. Bij twee hogescholen is voor 2024 (deels) gebruik gemaakt van data uit 2023, omdat data over 2024 ontbraken.

Wanneer we kijken naar het aantal fte aan lectoren zien we dat er in de periode 2009 tot en met 2024 285 fte aan lectoren bij kwam. De gemiddelde deeltijdfactor varieerde in deze periode van 0,53 (2010) tot 0,70 (2023 en 2024). Het aantal fte lectoren groeide in 2024 ten opzichte van 2023 met 2% (van 539 fte in 2023 naar 553 fte in 2024).

In 2022 had 80% van de lectoren een vaste aanstelling, waarvan een deel met een tijdelijke benoeming als lector naast een andere functie binnen de hogeschool. In 2023 daalde het aandeel lectoren met een vaste aanstelling naar 67%. De snelle groei in het aantal lectoren bracht mogelijk een hoger percentage tijdelijke contracten met zich mee. Nieuw aangestelde lectoren hebben immers vaker een

21 Voor lectoren geldt dat het aantal fte de hele aanstelling omvat. Het aantal fte kan betrekking hebben op onderzoekstaken, onderwijstaken en overige taken.

22 Vereniging Hogescholen (2019). *Verkenning toekomst praktijkgericht onderzoek*. Den Haag.

tijdelijke aanstelling. In 2024 stijgt het aantal vaste aanstellingen weer, namelijk naar 73%. Uit de enquête van de Vereniging van Lectoren (2025) blijkt dat lectoren zich zorgen maken over de continuïteit van onderzoeksgroepen en het verlengen van tijdelijke contracten mede als gevolg van de bezuinigingen op het hoger onderwijs.²³

In 2024 had bijna een derde van de lectoren, net als in 2022 en 2023, een dubbelaanstelling. Hierbij heeft de lector naast de aanstelling bij een hogeschool, ook een aanstelling bij een bedrijf, universiteit of andere instelling.

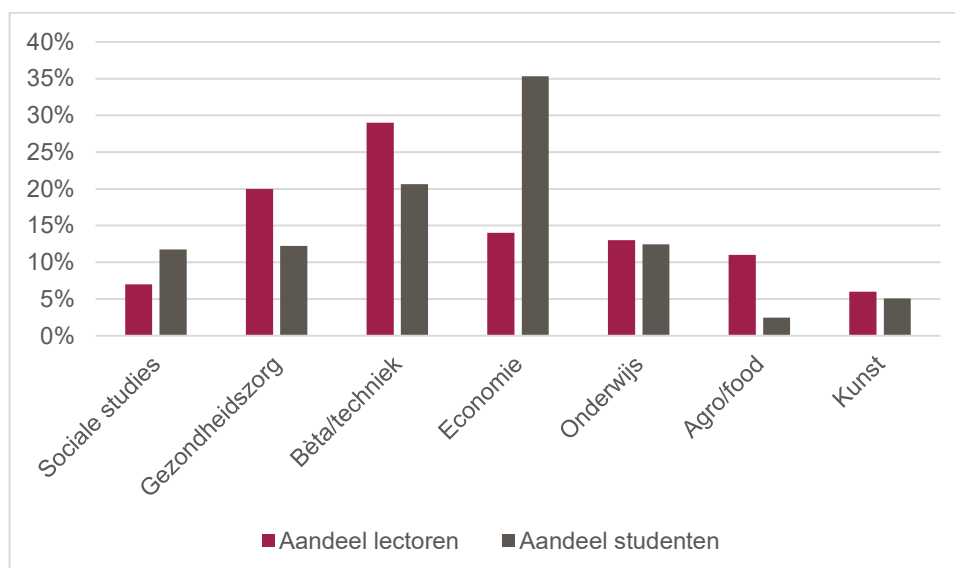
In 2024 was 44% van de lectoren vrouw. Dit is een toename van 3 procentpunten ten opzichte van 2023 (41%).

In Figuur 4 kijken we naar het percentage lectoren dat aangeeft onderzoek uit te voeren in de betreffende sector en naar het aandeel studenten per sector. In 2024 zien we dat binnen de bèta en techniek, gezondheidszorg en economie de meeste lectoren actief zijn. Daarnaast zien we dat de sectoren agro en food, gezondheidszorg, bèta en techniek, en kunst bovengemiddeld veel lectoren kennen in verhouding tot het aandeel studenten. Binnen de sector economie ligt het aandeel lectoren ten opzichte van het aandeel studenten, net als in 2023, onder het gemiddelde. In tegenstelling tot 2023, ligt de verhouding lectoren tot het aandeel studenten binnen de sociale studies in 2024 onder het gemiddelde. Het aandeel lectoren ten opzichte van het aandeel studenten is onder andere afhankelijk van de mate waarin onderzoek een rol speelt binnen de sector.

Lectoraten worden geleid door één of meerdere lectoren. Daarnaast bestaan ze uit ander personeel, waaronder meestal docent-onderzoekers, promovendi, postdocs en ondersteunend personeel. Het personeel aan de lectoraten heeft veelal een deeltijdaanstelling voor hun werk voor het lectoraat. Zo is de gemiddelde deeltijdfactor onder docent-onderzoekers 0,33 en onder promovendi 0,49. We kijken daarom voor een beeld van de algehele ontwikkeling over de tijd naar de ontwikkeling van het aantal fte.

23 Vereniging van Lectoren (2025). Enquête Vereniging van Lectoren 2025.

Figuur 4 Percentage lectoren dat aangeeft onderzoek uit te voeren in de betreffende sector in relatie tot het aandeel studenten per sector, 2024

Bron: Lectorenbestand, Regieorgaan SIA, november 2024. Dashboard Vereniging Hogescholen voor het aandeel studenten per sector.

In figuur 5 zien we dat niet alleen het aantal fte lectoren groeit, maar ook het overige onderzoekspersoneel aan de lectoraten.²⁴ Wanneer we kijken naar de ontwikkeling van het totale personeel aan de lectoraten, inclusief lectoren en exclusief professionaldoctorate-kandidaten, dan zien we een stijging van 5% (in fte) in 2024 ten opzichte van 2023 (figuur 5 en tabel 2). In 2023 ging het om 13%.

Het aantal fte ondersteunend personeel²⁵ nam in 2024, net als in 2023, het meest toe: +31%. Ook het aantal fte promovendi nam toe: +11%. Voor het aantal fte docent-onderzoekers zien we een daling in het aantal fte van 4%. Het aantal docent-onderzoekers neemt echter wel toe, namelijk met 2%. Hieruit blijkt dat docent-onderzoekers in 2024 minder tijd krijgen voor onderzoek in hun aanstelling.

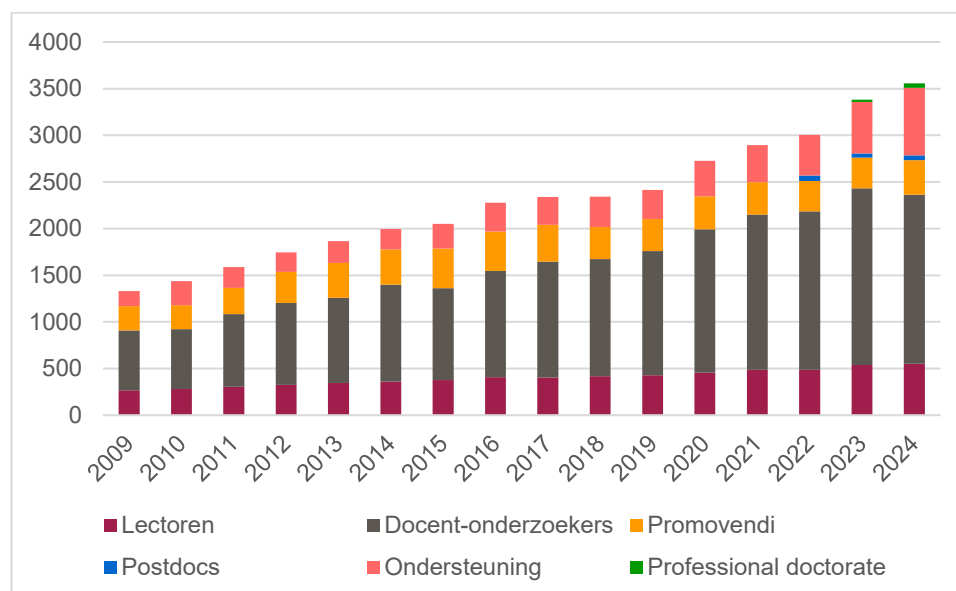
Verder valt op dat het aantal postdocs in 2024 met 20% stijgt nadat het in 2023 was gedaald. De daling in 2023 werd veroorzaakt door het einde van de hbo-postdoc-regeling in 2021. In 2024 heeft Regieorgaan SIA wel een vergelijkbare hbo-postdoc-regeling gestart, maar daaruit waren in 2024 nog geen postdocs gefinancierd. De stijging kan dus niet worden verklaard door de nieuwe postdoc-regeling. In 2023 startte een pilot voor de functie van *professional doctorate*, een

²⁴ Bij de categorieën van docent-onderzoeker, promovendus, postdoc, PD-kandidaat en voor ondersteunend personeel geldt dat het aantal fte enkel betrekking heeft op de uitvoering van onderzoekstaken (en dus niet de eventuele onderwijstaken en overige taken).

²⁵ Waaronder onder andere subsidieadviseurs, projectcoördinatoren en -controllers, datamanagers, beleids- en communicatieadviseurs

doctoraatstraject aan een hogeschool. In 2024 zijn er 61 kandidaten werkzaam in de zeven domeinen van de pilot.²⁶

Figuur 5 Totaal personeel praktijkgericht onderzoek (fte)

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut.

Notities: Data over postdoc-onderzoekers worden pas sinds 2022 verzameld als aparte categorie. De categorie professional doctorate bestaat pas sinds 2023. Bij twee hogescholen is voor 2024 (deels) gebruik gemaakt van data uit 2023, omdat data over 2024 ontbraken.

26 Vereniging Hogescholen (2024). *De Staat van de PD 2023*. Den Haag.

Tabel 2 Kerngegevens onderzoekspersoneel 2022-2024

	2022	2023	2024	Ontwik- keling in 2023	Ontwik- keling in 2024
Lectoren aantal	723	772	789	7%	2%
Lectoren fte	486	539	553	11%	2%
Gemiddeld aantal fte per lector	0,67	0,70	0,70	4%	0%
Docent-onderzoekers aantal	4.955	5.293	5.419	7%	2%
Docent-onderzoekers fte	1.697	1.891	1.810	11%	- 4%
Gemiddeld aantal fte per docent-onderzoeker	0,34	0,36	0,33	6%	- 6%
Promovendi aantal	716	738	748	3%	1%
Promovendi fte	328	332	369	1%	11%
Gemiddeld aantal fte per promovendus	0,46	0,45	0,49	- 2%	10%
Postdocs aantal	149	108	129	- 28%	19%
Postdocs fte	59	45	54	- 24%	20%
Gemiddeld aantal fte per postdoc	0,40	0,42	0,42	5%	0%
Professionaldoctorate-kandidaten aantal	-	32	61	-	91%
Professionaldoctoraten-kandidaten fte	-	24,6	46,5	-	89%
Gemiddeld aantal fte professionaldoctorate-kandidaten		0,77	0,76		- 1%
Ondersteunend personeel aantal	863	1.058	1.392	23%	32%
Ondersteunend personeel fte	434	551	723	27%	31%
Gemiddeld aantal fte ondersteunend personeel	0,50	0,52	0,52	4%	0%
Totaal personeel aantal	7406	8001	8538	8%	7%
Totaal personeel fte	3004	3383	3556	13%	5%

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut. Data over de *professional doctorate* zijn afkomstig uit het rapport *De Staat van de PD 2023*.

Notities: Ondersteunend personeel is als volgt gedefinieerd: Alle medewerkers die ondersteunende werkzaamheden verrichten voor de uitvoering van het onderzoek (secretarieel/administratief/organisatorisch) maar niet als lector, (docent-)onderzoeker of promovendus. Voor lectoren geldt dat het aantal fte de hele aanstelling omvat. Het aantal fte kan betrekking hebben op onderzoekstaken, onderwijstaken en overige taken. Bij de andere categorieën geldt dat het aantal fte enkel betrekking heeft op de uitvoering van onderzoekstaken (en dus niet op de eventuele onderwijstaken en overige taken). Voor definities kan het format worden geraadpleegd. Data over postdoc-onderzoekers worden pas sinds 2022 verzameld als aparte categorie. De categorie professionaldoctorate-kandidaten bestaat sinds 2023. Bij twee hogescholen is voor 2024 (deels) gebruikgemaakt van data uit 2023, omdat data over 2024 ontbraken.

3 Kwalitatieve verduurzaming en uitbreiding

De kwalitatieve verduurzaming en uitbreiding, oftewel het uitbreiden van de kwaliteit van het praktijkgericht onderzoek, is gericht op de professionalisering van onderzoekspersoneel en het versterken van de interne onderzoekscultuur en onderzoeksstructuur. In paragraaf 3.1 laten we zien dat het aantal lectoren per student toeneemt. We laten ook voorbeelden zien van de verbinding tussen onderzoek en onderwijs. Paragraaf 3.2 geeft voorbeelden van de verbinding van onderzoek met de beroepspraktijk. In paragraaf 3.3 tonen we dat de interne onderzoeksstructuur wordt verbeterd door onder andere de ontwikkeling van het functiehuis, aandacht voor diversiteit en inclusie, professionalisering van het personeel en het verbeteren van beleid rondom open science.

3.1 Verbinding met het onderwijs

Als maat voor de verbinding van onderzoek met onderwijs, kijken we naar het aantal studenten per lector. Het aantal studenten per fte lector veranderde van 1.388 in 2011 via 986 in 2022 naar 860 in 2023 en 818 in 2024.²⁷

Het onderwijs aan de hogescholen bereidt studenten voor op de beroepspraktijk. Een hoge kwaliteit van het onderwijs en een goede aansluiting bij de beroepspraktijk vragen om continue vernieuwing van het curriculum op basis van hernieuwde inzichten uit het praktijkgericht onderzoek. In onderstaand tekstkader worden vijf voorbeelden gegeven van de verbinding tussen het praktijkgericht onderzoek en het onderwijs aan de hogescholen.²⁸

²⁷ Overigens zijn er grote verschillen zijn tussen de onderwijssectoren en binnen de hogescholen.

²⁸ Bij het selecteren van de voorbeelden in tekstkaders 2 tot en met 6 is rekening gehouden met de verschillende thema's, regionale spreiding en typen hogescholen. Zowel voorbeelden van kleine als grote hogescholen worden weergegeven evenals de verschillende thema's die aan bod komen bij praktijkgericht onderzoek.

Kader 2 Voorbeelden van de bijdrage aan het onderwijs

Hogeschool Rotterdam: minor Waterbouw

In de minor Waterbouw hebben studenten gewerkt aan uitdagingen zoals een back-up voor de Maeslantkering en alternatieven voor zandzakken om Noordereiland te beschermen. Er werd een ontwerpend onderzoekproces gevormd en uitgevoerd in het RDM Aqualab, en het onderzoeksteam kreeg feedback van experts (Rijkswaterstaat, Gemeente Rotterdam en het Deltaprogramma Rijnmond Drechtsteden) tijdens de eindpresentaties. Resultaten waren onder andere de nieuwe module Prototyping in de minor Waterbouw en de didactische opzet voor ontwerpend onderzoek.

Hogeschool voor de Kunsten Utrecht: Toekomstpraktijken

In het project *Toekomstpraktijken* ondersteunt het lectoraat Waarde(n)vol ondernemen een intern ontwikkelingstraject van de school HKU Design. Het traject is gericht op het collectief herijken en definiëren van het narratief van de school. Het lectoraat begeleidt het collectief onderzoeksproces.

De Haagse Hogeschool: rolstoelonderzoek

De Haagse Hogeschool ontwikkelde een methode om met sensoren rolstoelprestaties in real-time te analyseren en in livestreams weer te geven. Studenten helpen bij de doorontwikkeling en passen de methode toe in de sportpraktijk. Ze voeren metingen uit op grote toernooien, zoals het WK en EK rolstoelrugby, EK rolstoeltennis en EK rolstoelbasketbal. Daarbij begeleiden ze atleten, verwerken data en vertalen inzichten naar de praktijk. De studenten ondersteunen ook tijdens trainingen, waar ze coaches helpen bij het optimaliseren van trainingsprogramma's.

Hogeschool Inholland: studenten als partners

Students as Partner (NRO Leadership Fellow) van het lectoraat Studiesucces is een samenwerking met de lectoraten Design Thinking en Authentic Leadership en verschillende opleidingen en stafdiensten van Inholland. Het onderzoeksproject onderzoekt hoe ze partnerschap en gelijkwaardige relaties tussen studenten en onderwijsprofessionals kunnen stimuleren tijdens het vormgeven van onderwijs- en leerervaringen.

Hogeschool Viaa: academielunches

Centrum voor Samenlevingsvraagstukken organiseert jaarlijks enkele academielunches met docenten voor uitwisseling van onderzoeksplannen en -opbrengsten en voor het bespreken van implicaties voor de opleidingen. In 2024 werd gesproken over jonge mantelzorgers in het hbo en over

sprokkelstages van mbo-studenten met jongeren met een licht verstandelijke beperking. Deze lunches zijn laagdrempelig en worden goed bezocht. Naar aanleiding van de lunches worden nieuwe afspraken voor vervolg gemaakt, bijvoorbeeld concrete bijstelling van lessen of van het curriculum.

Bron: Voorbeelden afkomstig uit de bestuursverslagen van de hogescholen (2024).

3.2 Verbinding met de beroepspraktijk

Het praktijkgericht onderzoek is verbonden met de beroepspraktijk. Samenwerking tussen onderzoekers, studenten en het werkveld vindt vaak plaats in levensechte experimenteromgevingen, de zogeheten field labs of living labs. Door deze omgevingen kunnen studenten zich zo goed mogelijk voorbereiden op hun toekomstige werk. Het aantal afgestudeerden dat een baan vindt op minimaal het eigen opleidingsniveau was in 2024 voor hbo-voltime-afgestudeerden met 78% iets lager dan de 80% in 2023.^{29,30} Van alle hbo-afgestudeerden had 9% langer dan drie maanden nodig om een baan te vinden. 70% van de hbo-afgestudeerden geeft, net als in 2023, aan dat de opleiding een goede basis vormt voor de verdere ontwikkeling van kennis en ontwikkeling.

In tekstkader 3 zijn voorbeelden opgenomen van de wisselwerking tussen praktijkgericht onderzoek en de beroepspraktijk.

²⁹ HBO Monitor 2024.

³⁰ Het percentage is overigens hoger dan onder afgestudeerden met een wo-masterdiploma in 2023 (73%). Nationale alumni-enquête 2024 (UNL).

Kader 3 Voorbeelden van verbinding met de beroepspraktijk

Windesheim: alarmdruk op de intensive care

Op de intensive care voor vroeggeboren baby's gaan gemiddeld maar liefst 74 alarmen per uur per bedje af. De alarmdruk is dus erg hoog. Het lectoraat ICT-innovaties in de zorg heeft onderzocht hoe digitale oplossingen kunnen bijdragen aan het verminderen van deze alarmdruk. In een vervolgproject wordt een van de oplossingen daadwerkelijk ingevoerd. In dit project werkten zowel ICT-studenten als studenten Verpleegkunde van de hogeschool Windesheim samen.

Hogeschool Utrecht: kenniswerkplaatsen Zorg & Veiligheid

Mensen met complexe problemen leven vaak in een kwetsbare situatie. Het wordt nog ingewikkelder als deze mensen ook politie- en justitiecontacten hebben. In de Kenniswerkplaats Zorg & Veiligheid werken professionals, docenten, studenten, onderzoekers en cliënten vanuit vijf onderwijsinstellingen, twee lectoraten en meer dan honderd zorg- en veiligheidsorganisaties samen om de hulpverlening voor deze mensen nog beter aan te laten sluiten.

Marnix Academie: verbinden van praktijk met opleiding

Studenten van de lerarenopleiding ervaren verschillen tussen de opvattingen en ideeën van hun opleiders uit de opleidingsinstelling en die uit de praktijk van de basisschool. Het traject Vakinhoud Verbindt! richt zich op het versterken van de verbinding tussen de opleidingsinstelling en de onderwijspraktijk, specifiek rondom vakinhoud en vakdidactiek. Om dit proces te ondersteunen wordt gebruikt gemaakt van een innovatieve set verbindingskaarten. Deze kaarten zetten aan tot het voeren van een waardengerichte dialoog over wat goed onderwijs is en hoe dit wordt vormgegeven. Hierdoor krijgen de betrokkenen meer inzicht in elkaars context en waarden en wordt ruimte gecreëerd om samen te werken aan nieuwe initiatieven die het leren door aankomende leraren versterken.

Aeres Hogeschool: landelijk scholingsprogramma ministerie van LVVN

Aeres Hogeschool Dronten is penvoerder van een landelijk scholingsprogramma voor het ministerie van LVVN. Ze voert het programma uit samen met Hogeschool Van Hall Larenstein, Wageningen University & Research, Inholland en HAS green academy. Aeres Hogeschool leidt daarbij zowel ondernemers als adviseurs op zodat zij kennis kunnen ontwikkelen rondom de thema's stikstof, natuurinclusief ondernemen en precisielandbouw.

Driestar hogeschool: handreiking christelijk perspectief in onderwijs

Onder leiding van de lector Schoolvakken & didactiek hebben vo-leraren Aardrijkskunde en Duits handreikingen voor hun collega's ontwikkeld om het christelijk perspectief in hun vak naar voren te brengen. De resultaten zijn gepresenteerd tijdens een studiemiddag en trokken veel belangstelling. Bij de handreikingen hoort een gratis toegankelijke website. Deze ontwikkelingen bieden perspectief voor de betrokkenheid van het werkveld in de komende lectoraatsperiode.

Bron: Voorbeelden afkomstig uit de bestuursverslagen van de hogescholen (2024).

3.3 Versterking interne onderzoeksstructuur

Om de effectiviteit en duurzaamheid van de lectoraten te bevorderen, zijn door hogescholen verschillende initiatieven genomen. In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de verschillende initiatieven in relatie tot het praktijkgericht onderzoek met betrekking tot:

- de ontwikkeling van het functiehuis;
- diversiteit en inclusie;
- professionalisering van het personeel*;
- open science*;
- onderzoeksinformatie- en datamanagementsystemen*; en
- medezeggenschap*.

* Het betreft hier een keuze-indicator. Hogescholen zijn vrij om te beslissen of deze indicator voldoende relevant is om in te vullen. Het aantal hogescholen dat deze indicator heeft ingevuld, is daarom lager dan voor de zogeheten basisindicatoren.

De ontwikkeling van het functiehuis

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat het functiehuis voor praktijkgericht onderzoek niet uniform is vastgelegd.^{31,32} Functieomschrijvingen en duidelijkheid over het takenpakket blijven achter. Vorig jaar zagen we echter al dat hogescholen hier zelf aan werken. Zo gaf de helft van de hogescholen aan in 2023 te hebben gewerkt aan het herzien of verbeteren van de inrichting van het functiehuis. Ook in 2024

31 Vereniging van Lectoren (2024). *Uitkomsten survey facilitering van lectoren*.

32 Rathenau Instituut (2024). *Een onzekere start*. Den Haag.

werd er gewerkt aan het doorontwikkelen van het functiehuis. Bijna 60% van de hogescholen geeft aan hieraan gewerkt te hebben. Vier hogescholen geven aan het functiehuis in een eerder jaar al te hebben ingericht.

Daarnaast geven vijf hogescholen aan aandacht te hebben besteed aan de loopbaanontwikkeling en carrièreperspectieven van onderzoekers. Zo werd aandacht besteed aan de mogelijkheid voor docenten om onderzoek uit te voeren. Dit werd op verschillende manieren gedaan. Bijvoorbeeld door deelname aan een kortdurend onderzoek, begeleiding bij het schrijven van een onderzoeksvoorstel of het aanbieden van een onderzoeksvoucher. Tot slot hebben acht hogescholen zich beziggehouden met het ontwikkelen van (hr-)beleid rondom onderzoek.

Diversiteit en inclusie

In 2024 gaf bijna 90% van de hogescholen aan aandacht te besteden aan diversiteit en inclusie binnen het onderzoek of de organisatie. Bij ongeveer een vijfde van de instellingen is sprake van nieuw of herzien beleid, een derde heeft dit thema structureel geïntegreerd in specifieke aandachtspunten zoals bijvoorbeeld stagediscriminatie, en bij ongeveer een derde werd voortgebouwd op eerder vastgesteld beleid of zijn nieuwe initiatieven aangekondigd voor 2025.

Zo stelde Aeres Hogeschool in 2024 een nieuw diversiteits- en inclusiebeleid vast, inclusief een commissie die de uitvoering monitort en rapporteert aan het bestuur. De Haagse Hogeschool organiseerde inclusiesessies en richtte een intern diversiteits- en inclusienetwerk op waarin medewerkers ervaringen kunnen delen en ondersteuning krijgen. Ook Hogeschool Leiden actualiseerde haar actieplan rond diversiteit en inclusie en versterkte de netwerken *HL Pride* en *Neurodiversiteit*, terwijl Fontys een *IDEAS Office* oprichtte dat thema's als *inclusion*, *equity* en *safety* coördineert en verbinding zoekt met lectoraten.

Een aantal andere voorbeelden van het bevorderen van diversiteit en inclusie zijn afkomstig van Hogeschool Utrecht, Windesheim, Inholland en Hogeschool Van Hall Larenstein. Zo ontwikkelde Windesheim samen met Fontys en de Hogeschool Utrecht een tool voor inclusief werken en organiseerde Inholland het *Manifestation Gelijke Stagekansen* als afsluiting van haar onderzoek naar stagediscriminatie. De Hogeschool Utrecht en Hogeschool Van Hall Larenstein koppelen diversiteit en inclusie aan leiderschap en personeelsbeleid via hun gender equality plans en integrale strategieën voor inclusief leiderschap.

De jaarverslagen van 2024 laten, net als in 2023, zien dat de aandacht voor diversiteit en inclusie zich verder verbreedt: van gender en gelijkheid naar thema's als neurodiversiteit, kansengelijkheid en inclusieve curricula. Daarmee vormt

diversiteit en inclusie steeds vaker een vast onderdeel van het bredere onderzoeks- en personeelsbeleid binnen de hogescholen

Professionalisering van het personeel

In 2024 gaf ongeveer 70% van de hogescholen aan aandacht te besteden aan de professionalisering van medewerkers die betrokken zijn bij praktijkgericht onderzoek. Dat is een duidelijke toename ten opzichte van 2023, toen iets meer dan de helft van de instellingen hierover rapporteerde.

De professionaliseringsactiviteiten richten zich op uiteenlopende thema's, zoals onderzoeksvaardigheden, leiderschapsontwikkeling en projectmatig werken. Verschillende instellingen, waaronder Fontys, Hogeschool Rotterdam, Windesheim, Hogeschool Saxion en Aeres Hogeschool, bieden trajecten voor onderzoekers, lectoren en promovendi aan. Zo organiseert Fontys de *Leergang Praktijkgericht Onderzoek* en de training *Intervisie voor lectoren*, en kunnen docenten via promotie vouchers promoveren of een postdoctrainee uitvoeren. Aeres Hogeschool professionaliseerde haar onderzoeksgroepen door onder andere het ontwikkelen van een competentiekaart voor onderzoekers.

De gezamenlijke leergang **Bouwstenen voor succesvol praktijkgericht onderzoek** blijft een belangrijk sectorbreed initiatief. Deze leergang, waar hogescholen aan deelnemen, biedt modules over projectvoorstellen, netwerkvorming, impact, en projectleiderschap. Daarnaast ontwikkelen hogescholen ook eigen varianten. Voorbeelden daarvan zijn de Hogeschool Utrecht met leergangen voor leiderschapsontwikkeling binnen praktijkgericht onderzoek en het HCTL-programma bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen dat zich richt op subsidieaanvragen en cocreatie.

De jaarverslagen van 2024 laten zien dat professionalisering steeds meer structureel is ingebed: van losse scholing en leernetwerken naar een bredere strategie waarin training, begeleiding, leiderschap en kennisdeling samenkomen binnen de onderzoeksorganisatie.

Open science

In 2024 gaf ongeveer de helft van de hogescholen aan aandacht te besteden aan openscience-activiteiten. Daarvan heeft ruim een vijfde een nieuw of herzien beleid vastgesteld. Een vergelijkbaar aandeel heeft meer concrete activiteiten uitgevoerd op het gebied van open science. Zo stelde Aeres Hogeschool een Stimuleringsfonds Open Access Publiceren in. Ook richtte het een research-support-portal op. Hogeschool Saxion breidde het fonds voor publicatiekosten uit. Minder dan 10% van de hogescholen heeft in het jaarverslag opgenomen dat er structurele ondersteuning is ingericht via bijvoorbeeld datastewards of het

aanbieden trainingen. Bij ruim 10% staat open science volgens het jaarverslag wel op de agenda, maar heeft nog geen concrete actie plaatsgevonden.

Een aantal hogescholen benoemt het gebruik van repositories en data-archieven zoals SURFsharekit, DataverseNL of DANS als onderdeel van hun open-science-beleid. Deze infrastructures worden gebruikt om onderzoeksdata en publicaties duurzaam op te slaan en publiekelijk toegankelijk te maken. Daarnaast wordt gebruik of aansluiting bij Publinova door een groot aantal hogescholen genoemd. Publinova telt in 2024 elf deelnemende hogescholen. Daarnaast bevinden veertien hogescholen zich in 2024 in het aansluitproces. Fontys benoemt in het jaarverslag dat zij in 2024 ruim honderd publicaties heeft toegevoegd aan Publinova.

De kunsthogescholen Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten, ArtEZ University of the Arts en Hogeschool voor de Kunsten Utrecht organiseerden gezamenlijk de studiedag *Data in the Arts*, over datamanagement in artistiek onderzoek, samen met het DCC-PO. Daarmee laten de jaarverslagen van 2024 dat de nadruk binnen open science, naast het ontwikkelen en herzien van beleid, ligt op ondersteuning van onderzoekspersoneel, toegankelijkheid van onderzoeksdata en het delen van onderzoeksoutput.

Onderzoeksinformatie- en datamanagementsysteem

In 2024 geeft ongeveer een derde van de hogescholen aan een onderzoeksinformatiesysteem (RIS) te gebruiken of bezig te zijn met het verkennen van de mogelijkheden ervan. Dit aandeel is hoger dan in 2023, toen circa een kwart van de instellingen hierover rapporteerde. Het gaat om systemen als Pure, MORIS (nog in ontwikkeling met SURF) en koppelingen met Publinova. Daarnaast hebben een aantal hogescholen (ruim 10%) nieuw beleid ontwikkeld of bestaand beleid rondom onderzoeksinformatiesystemen herzien.

Daarnaast beschikt circa ruim 40% van de hogescholen over een datamanagementsysteem voor het opslaan en delen van onderzoeksdata. Het gaat om systemen als Research Drive, Radiant Research Drive, DataverseNL of Sharekit. Nog eens bijna 10% heeft hun beleid of systemen verder uitgebreid, onder meer met datastewards of uniforme procedures voor Research Data Management.

Medezeggenschap

Uit de jaarverslagen blijkt dat hogescholen in 2024 de inspraak en betrokkenheid van onderzoekers bij beleidsvorming verder hebben versterkt. Waar in 2023 ongeveer een derde van de hogescholen aangaf actief te werken aan het bevorderen van medezeggenschap, rapporteert in 2024 de helft hierover.

Een kwart van de hogescholen heeft in 2024 nieuw beleid ontwikkeld of bestaande structuren voor medezeggenschap herzien. Een vergelijkbaar aandeel geeft aan al langer te beschikken over structurele overlegkaders, zoals een lectorenraad, adviescommissie of onderzoeksraad, die ook in 2024 actief functioneerde. De meeste hogescholen benadrukken dat lectoren en onderzoekers steeds vaker deelnemen aan overlegstructuren waarin strategisch beleid wordt afgestemd (bijvoorbeeld via lectorenraden, kenniscentra of adviescommissies onderzoek). Ook worden onderzoekers vaker betrokken bij onderwerpen als kwaliteitszorg en de versterking tussen onderzoek en onderwijs. Een voorbeeld hiervan is de Breda University of Applied Sciences, waar de Research and Graduate School (RGS) een centrale rol speelt in de betrokkenheid van lectoren bij beleid en strategie. De RGS-Board vergadert zeswekelijks en adviseert het college van bestuur over strategische thema's als lectorenbeleid, onderzoeksondersteuning en de verbinding tussen onderwijs en onderzoek. Medezeggenschap lijkt hiermee steeds sterker ingebed in de governance van praktijkgericht onderzoek, met als doel een breder gedragen beleid en strategie binnen de onderzoeksorganisatie.

4 Integratie in het kennisecosysteem

Om de integratie van praktijkgericht onderzoek in het kennisecosysteem verder te versterken, kunnen hogescholen een aantal soorten activiteiten inzetten. Voorbeelden zijn samenwerkingsarrangementen, netwerk- en consortiumvorming en het ontplooiën van onderzoeksactiviteiten. Deze activiteiten versterken de verbinding en samenwerking van het praktijkgericht onderzoek en vergroten de zichtbaarheid.

In dit hoofdstuk bespreken we op welke onderzoeksthema's de hogescholen in meerdere en mindere mate actief zijn (paragraaf 4.1). Om een beeld te schetsen van de verbinding van het praktijkgericht onderzoek met de maatschappij gaan we, onder andere met behulp van voorbeelden, verder in op de verbinding met de regio (paragraaf 4.2) en de samenwerking met kennisinstellingen en in internationaal verband (paragraaf 4.3).

4.1 Inhoudelijke thema's en zwaartepuntvorming

Hogescholen dragen met het praktijkgericht onderzoek bij aan verschillende maatschappelijke opgaven. In tabel 3 laten we per thema zien hoeveel van de 36 hogescholen aangeven structureel bij te dragen aan de kennisontwikkeling op dit thema.³³ De thema's zijn gebaseerd op de twaalf inhoudelijke thema's uit de strategische onderzoeksagenda voor het hbo.

Hogescholen kunnen aan meerdere thema's bijdragen middels verschillende organisatorische eenheden. De verdeling van de bijdragen aan de verschillende thema's blijft nagenoeg gelijk ten opzichte van 2023. Vooral aan de thema's gezondheid en welzijn, onderwijs- en talentontwikkeling³⁴ en een veerkrachtige samenleving dragen veel hogescholen bij. Terwijl aan de thema's duurzaam transport en intelligente logistiek, veiligheid, en toerisme en gastvrijheid juist door minder hogescholen wordt bijgedragen. Deze verdeling van de bijdragen aan de verschillende thema's zegt niets over de verdeling en de omvang van de middelen per thema.

33 Vereniging Hogescholen (2021). *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025: praktijkgericht onderzoek als kennisversneller*. Den Haag.

34 Mogelijk is het aantal hogescholen dat het gebied onderwijs- en talentontwikkeling als onderzoeksthema selecteert een overschatting van de werkelijkheid. Omdat onderwijs een kernactiviteit is van de hogescholen wordt dit mogelijk ten onrechte als onderzoeksthema geselecteerd.

Tabel 3 Aantal van de 36 hogescholen (in 2024) dat bijdraagt aan elk onderzoeksthema

Thema	Aantal hogescholen in 2024
Onderwijs- en talentontwikkeling	32
Veerkrachtige samenleving: in de wijk, stad en regio	27
Gezondheid en welzijn	26
Sleuteltechnologieën (incl. digitalisering) en duurzame materialen	24
Energietransitie en duurzaamheid	23
Ondernemen: verantwoord en vernieuwend	22
Kunst en de creatieve industrie	21
Gebouwde omgeving duurzaam en leefbaar	20
Duurzame landbouw, water- en voedselvoorziening	16
Duurzaam transport en intelligente logistiek	14
Veiligheid	13
Toerisme en gastvrijheid	11
Anders	10

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut.
 Notities: Hogescholen kunnen bijdragen aan meerdere thema's en via verschillende organisatorische eenheden. Per thema wordt elke hogeschool maximaal één keer meegeteld (ook wanneer een hogeschool middels meerdere organisatorische eenheden bijdraagt aan dit thema).

Centres of Expertise

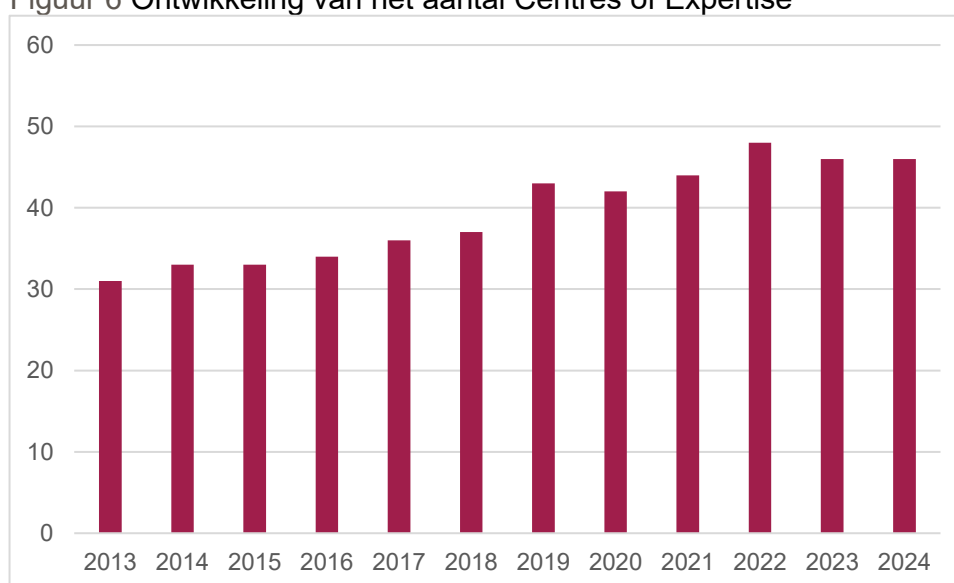
Centres of Expertise zijn samenwerkingsverbanden van aanzienlijke omvang waarin bedrijven, onderzoekers, docenten, studenten en beroepsprofessionals samenwerken. In publiek-private of publiek-publieke ecosystemen werken zij samen aan complexe maatschappelijke vraagstukken en transities vanuit meerdere disciplines.³⁵ Centres of Expertise zijn de afgelopen jaren door de hogescholen ingezet om invulling te geven aan de keuzes die zij maken op het gebied van onderzoek en zwaartepuntvorming.

Het aantal Centres of Expertise blijft in de laatste jaren stabiel. Dat is een teken dat de hogescholen vasthouden aan hun eerder gekozen profiel. Ook is het een aanwijzing dat de focus van het praktijkgericht onderzoek nog steeds ligt op professionalisering en versterking van de basis en niet op het uitbreiden van het

35 Vereniging Hogescholen (2023). *Verenigingskader Centres of Expertise 2023*. Den Haag.

aantal Centres of Expertise in kwantitatieve zin. In 2024 waren er 46 Centres of Expertise (figuur 6). De Centres of Expertise werden voor het eerst uitgenodigd door de Bestuurscommissie Onderzoek om, in het kader van de kwaliteitsbewaking, een peerreview te organiseren. De helft van de Centres of Expertise heeft dit gerealiseerd. Daarnaast hebben de Centres of Expertise zich verder geprofessionaliseerd. De opschaling van dertien Centres of Expertise via het Nationaal Groeifonds-project *High Impact PPS* heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld.

Figuur 6 Ontwikkeling van het aantal Centres of Expertise

Bron: Inventarisatie Vereniging Hogescholen.

4.2 Verbinding met de regio

Hogescholen werken onderling en met hun omgeving samen in verschillende publiek-private en publiek-publieke samenwerkingsverbanden om nieuwe kennis en innovaties te ontwikkelen en antwoord te geven op maatschappelijke vraagstukken vanuit de regio. Door de nauwe samenwerking en de verbinding met de beroepspraktijk kunnen hogescholen toepasbare kennis opleveren die aansluit op de behoeften vanuit de regio.³⁶ In tekstkader 4 zijn ter illustratie voorbeelden opgenomen van de verbinding tussen het praktijkgericht onderzoek en de regio.

³⁶ Vereniging Hogescholen (2021). *Strategische onderzoeksagenda hbo 2022-2025: praktijkgericht onderzoek als kennisversneller*. Den Haag.

Kader 4 Voorbeelden van verbinding tussen hogescholen en de regio

Christelijke Hogeschool Ede: gezondere inwoners in de Gelderse Vallei

Samenwerken aan zorg, gezondheid en preventie voor gezondere inwoners in de Gelderse Vallei: in het regioplan Vitale Gelderse Vallei hebben diverse partijen uit de regio waaronder gemeenten, regionale zorg- en welzijnsorganisaties, Wageningen Universiteit en de Christelijke Hogeschool Ede vastgelegd hoe ze dat de komende jaren samen gaan aanpakken. Het regioplan zet in op vijf regio-opgaven: kansrijk opgroeien, mentaal vitaal, vitaal oud worden, passende acute zorg en passende zorg en ondersteuning bij inwoners met meerdere problemen.

Hogeschool KPZ: samen voor Ryan

Het project *Samen voor Ryan* in Steenwijkerland richt zich op het versterken van de samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en het gezin. Doel is om kinderen met complexe ondersteuningsbehoeften, zoals *Ryan*, optimaal te laten ontwikkelen. Onderzoekers van Hogeschool KPZ hebben in 2024 samen met onderzoekers van Hogeschool Viaa een monitoronderzoek uitgevoerd om de voortgang en effecten van deze samenwerking in kaart te brengen. De bevindingen uit dit onderzoek zijn gedeeld met de betrokken partners en hebben bijgedragen aan concrete aanbevelingen voor beleid en praktijk.

Hogeschool Saxion: verduurzaming in de bouw

Het project WOODED richt zich op verduurzaming in de bouw door het gebruik van biobased materialen. Dit moet bijdragen aan de reductie van CO₂- en stikstofemissies, de verhoging van productiviteit in nieuwbouw en de verlenging van de levensduur van bestaande gebouwen. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om materiaaleigenschappen tijdens de productie te versterken, verzwakken of er nieuwe functionaliteiten aan toe te voegen. Saxion werkt hierbij samen met Hogeschool Utrecht, Hogeschool Van Hall Larenstein, Staatsbosbeheer, Centrum Hout en een groot aantal mkb-bedrijven.

Avans Hogeschool: illegale dumping drugsafval

Illegaal dumpen van drugsafval brengt ernstige risico's met zich mee op het gebied van volksgezondheid, natuur en milieu en vertrouwen in de rechtsorde. In het project *Een vinger achter illegale dumpingen van drugsafval* doet Avans Hogeschool samen met het Openbaar Ministerie, de provincie Noord-Brabant, Politie Nederland, het Nederlands Forensisch Instituut en de Universiteit van Amsterdam onderzoek naar innovaties die de huidige aanpak van drugsafvaldumpingen verbeteren en versterken. Het onderzoek werpt nieuw

licht op de herkomst van grondstoffen via gedetailleerde chemische analyse en geeft beter zicht op de locaties van illegale laboratoria door de omringende vegetatie in beeld te brengen. Daarnaast worden nieuwe DNA-technieken ingezet om voorheen onbruikbaar DNA te analyseren.

Fontys: AI-hub Brainport

De AI-hub Brainport is een AI-netwerk dat zich focust op het versnellen van AI-innovatie in de regio. De AI-hub bestaat uit bedrijven, kennisinstellingen en publieke organisaties in de provincie Noord-Brabant die zich richten op het ontwikkelen, versterken en verbinden van initiatieven met een focus op de ontwikkeling van AI en de toepassing ervan in vakgebieden als *hightech industry*, *mobility* en *medtech*. Het Centre of Expertise AI for Society is aangesloten bij de Brainport AI Hub en onder meer actief in de werkgroep Education Development, gericht op een doorlopende leerlijn voor AI-onderwijs.

Bron: Voorbeelden afkomstig uit de bestuursverslagen van de hogescholen (2024).

4.3 Verbinding met andere kennisinstellingen

Naast regionale samenwerkingsverbanden, leveren hogescholen een bijdrage aan maatschappelijke vraagstukken in breder (inter)nationaal verband. Zo nemen zeven Nederlandse hogescholen deel aan het [European Universities Initiative](#), een netwerk van Europese universiteiten en hogescholen met een gezamenlijke langetermijnstrategie. Het initiatief wil studenten- en personeelsmobiliteit stimuleren om bij te dragen aan de kwaliteit, inclusie en het concurrentievermogen van Europese hogescholen en universiteiten.

De positie van het hbo in Europa is in 2024 verder verstevigd door het toetreden van drie nieuwe hogescholen tot Universities of Applied Sciences Netherlands (UASNL). Deze werkgroep, inmiddels geïntegreerd als bestuurlijke werkgroep in de Vereniging Hogescholen, verenigt in 2024 22 Nederlandse hogescholen met gezamenlijke Europese (onderzoeks)ambities. In tekstkader 5 zijn ter illustratie enkele voorbeelden opgenomen van internationale samenwerkingen van hogescholen.

Kader 5 Voorbeelden van samenwerkingen in internationaal verband

Breda University of Applied Sciences: Europees cultureel erfgoed

In 2024 is Breda University of Applied Sciences als partner toegetreden tot het consortium KreativEU. Dit consortium werkt aan het ontwikkelen van een *European University* waarbij (expertise over) Europese cultureel historisch erfgoed optimaal wordt benut in onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling. Het is een strategische samenwerking waarbij de partners een ambitieuze visie ontwikkelen voor *'the study of culture, identity, memory and heritage for the benefit of society'*.

Hogeschool van Amsterdam: energietransitie, circulariteit

De faculteit Techniek van Hogeschool van Amsterdam werkt via CoE City Net Zero aan Europese en regionale samenwerkingen rond energietransitie, circulariteit en klimaatbestendigheid. In het U!REKA SHIFT-programma ontwikkelt ze met internationale partners een kennisagenda. Via SolarNL draagt de faculteit bij aan circulaire zonnepaneelinnovatie en onderwijsvernieuwing. Studenten werken in living labs en volgen een nieuw specialisatiesemester Energietransitie. In het project Urban Upcycling ontwikkelen studenten circulaire producten van onverkochte kringloopgoederen, waarmee ze bijdragen aan duurzaamheid én sociale verbinding in de stad.

Avans Hogeschool: biobouw in Brazilië

Het living lab Biobased Brazil faciliteert internationale samenwerking tussen Nederlandse en Braziliaanse studenten en bedrijven op het gebied van de biobased economy. In 2024 organiseerde het lab de twaalfde editie van de Biobased Battle, waarbij studenten van Avans, CoE MNEXT en Braziliaanse universiteiten samenwerkten aan oplossingen om het energie- en materiaalverbruik en de CO₂-uitstoot in de bouwsector te verminderen. Het winnende team stelde geïntegreerde duurzame energieoplossingen voor in gebouwen, inclusief CO₂-afvang en bioenergieopwekking voor HVAC-systemen.

ArtEZ University of the Arts: bamboe uit Europa

In 2024 werd het Bamboo Europe traject afgerond. Het project, geleid door het lectoraat Tactical Design, richtte zich op het ontwikkelen van nieuwe, ecologisch en economisch duurzame toepassingen voor in Europa geteeld bamboe. Het project, uitgevoerd tussen maart 2023 en september 2024, had als doel certificeerbare waardeketens te creëren voor toepassingen in de bouw, interieur en textiel.

Design Academy Eindhoven: eXtended Reality voor groener ontwerpen

Het Hybrid Lab wordt geleid door de Design Academy Eindhoven, in samenwerking met projectpartners Muthesius Kunsthochschule in Duitsland, en 3D-ontwerpers en fabrikanten The New Raw in Nederland, en UAU Project in Polen. Het onderzoeksinitiatief wordt gedeeltelijk ondersteund door het Creative Europe programma van de Europese Unie. In de komende twee jaar zal het Hybrid Lab onderzoeksproject een genetwerkte XR-omgeving (eXtended Reality) opzetten waarin een reeks ontwerpuitdagingen zal worden uitgevoerd door onze teams en het publiek. De onderzoekers willen een realtime platform ontwerpen en testen voor toekomstige ontwerpscenario's, waarbij samenwerking op afstand tussen onderzoekers, ontwerpers en klanten eenvoudiger en groener wordt, met betere kwaliteit en afvalvrije resultaten.

Bron: Voorbeelden afkomstig uit de bestuursverslagen van de hogescholen (2024).

Tabel 4 Aantal hogescholen in 2024 betrokken bij gehonoreerde aanvragen als hoofd- of mede-aanvrager

	Gehonoreerde aanvragen met hogeschool als hoofdaanvrager	Gehonoreerde aanvragen met hogeschool als mede-aanvrager	Totaal
Missiegedreven Innovatie- en Topsectorenbeleid (MITB)	100	65	165
Nationale Wetenschapsagenda (NWA)	18	45	63
Nationaal Groeifonds (NGF)	15	28	43
Europese onderzoeksprogramma's (o.a. Horizon, Interreg)	19	61	80
Andere aanvragen met kennispartners	430	254	684
Totaal	582	453	1035

Bron: Bestuursverslagen hogescholen via de Vereniging Hogescholen, bewerking Rathenau Instituut.
Notities: In deze telling kunnen dubbelingen voorkomen indien meerdere hogescholen betrokken zijn geweest bij de gehonoreerde aanvraag. Aanvragen worden niet noodzakelijk gehonoreerd in het jaar van indiening.

Een manier om samen te werken in breder (inter)nationaal verband is via gesubsidieerde onderzoeksprojecten. In 2024 waren hogescholen in totaal 1.035 keer betrokken als hoofd- of mede-aanvrager bij een gehonoreerde subsidie-aanvraag (tabel 4). Een stijging van 21% ten opzichte van 2023. Ze waren 582 keer betrokken als hoofdaanvrager en 453 keer als mede-aanvrager. Bij internationale subsidieaanvragen, het Nationaal Groeifonds en de NWA nemen zij vaker deel als mede-aanvrager. Bij het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid en andere aanvragen met kennispartners zijn hogescholen vaker hoofdaanvrager. In 2022 en 2023 zagen we een vergelijkbaar beeld.³⁷

Figuur 7 geeft de samenwerkingen weer naar type partner van hogescholen in projecten gefinancierd door Regieorgaan SIA. Partners kunnen deelnemen aan meerdere projecten. Het gaat hier dus niet om het aantal unieke samenwerkingspartners. Hogescholen werken in deze projecten samen met meerdere partners in verschillende combinaties. Bij veel regelingen vanuit Regieorgaan SIA is samenwerking met een mkb-organisatie verplicht. Hogescholen werken in deze projecten daarom het meest samen met mkb-ondernemingen. In 2024 was 39% van de samenwerkingen met een mkb-organisatie. Bij 25% van de samenwerkingen betrof het een samenwerking met een publieke instelling, bij 11% met een koepel- of brancheorganisatie of beroepsvereniging, bij 7% met een andere hogeschool, bij 7% met een universiteit, bij 4% met een grootbedrijf, bij 3% met een overige kennisinstelling en bij 2% met een mbo-instelling.

Vooraf het aandeel samenwerkingen met een mkb-onderneming is toegenomen ten opzichte van 2023. In 2023 betrof dit 32% van de samenwerkingen tegen 39% in 2024. De grootste afname zien we in het aandeel samenwerkingen met een andere hogeschool. In 2023 was het aandeel samenwerkingen met een andere hogeschool namelijk 12% (tegenover 7% in 2024). Ook het aandeel van samenwerkingen met overige kennisinstellingen en publieke kennisinstellingen nam af (respectievelijk van 6% in 2023 naar 3% in 2024 en van 28% in 2023 naar 25% in 2024). Het aandeel samenwerkingen met het mbo-instellingen schommelt tussen de 1 en 3%. Het onderzoek aan mbo-instellingen zal zich de komende jaren mogelijk verder ontwikkelen.³⁸ In tekstkader 6 zijn een aantal voorbeelden opgenomen van samenwerkingen tussen hogescholen en kennispartners.

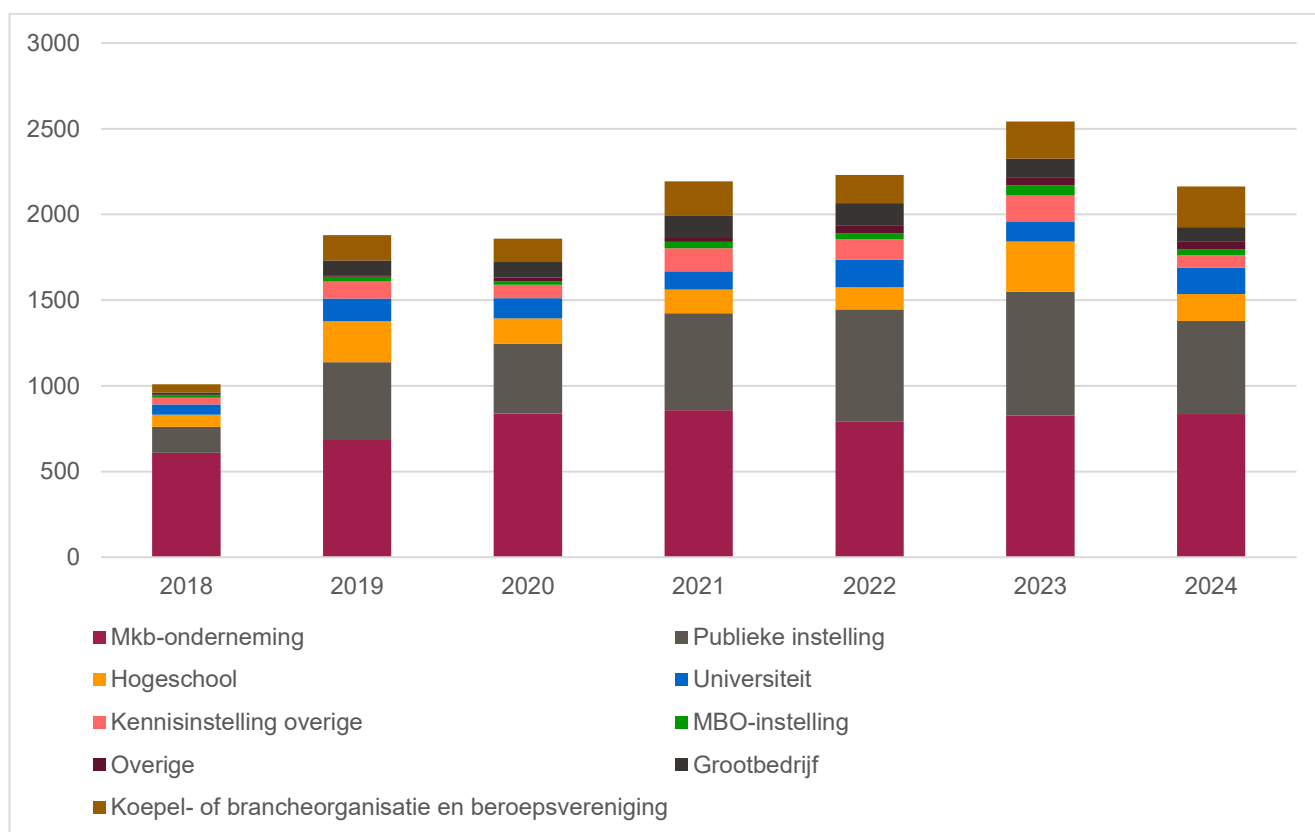
Kijkend naar het aantal gehonoreerde projecten en het totale subsidiebedrag zien we dat er in 2024 bij Regieorgaan SIA 393 projecten werden gehonoreerd. In totaal ging het om 61 miljoen euro aan subsidie. In 2023 lag het aantal gehonoreerde

37 Het betreft een keuze-indicator. Omdat de indicator in 2022 en 2023 niet door hetzelfde aantal hogescholen is ingevuld, kan er geen gedetailleerde vergelijking gemaakt worden tussen beide jaartallen.

38 Vadanescu, A.B. Kleine Deters, M. Wolf en J. Lubberman (2024). *Verkenning naar Praktijkgericht Onderzoek in het mbo*. Amsterdam.

projecten met 351 weliswaar lager, maar lag het totale gesubsidieerde bedrag met 76 miljoen euro in 2023 hoger dan in 2024.³⁹ Van de projecten in 2024 viel 61% onder thematische subsidieregelingen⁴⁰ en 39% onder generieke subsidieregelingen.⁴¹

Figuur 7 Samenwerkingen naar type partner van hogescholen in alle SIA-projecten

Bron: Impact Praktijkgericht Onderzoek – NWO/SIA. ISAAC/GAUstat, november 2025.

Notities: Partners kunnen deelnemen aan meerdere projecten. Het gaat hier dus niet om het aantal unieke samenwerkingspartners.

39 Financiering vanuit Regieorgaan SIA fluctueert. Dit komt doordat de verschillende programma's en bijbehorende budgetten niet dezelfde frequentie hebben. Zo zijn er programma's die jaarlijks worden uitgezet, maar ook programma's die tweejaarlijks worden uitgezet. We kunnen daarom geen trends in de data identificeren.

40 Onder thematische subsidieregelingen vallen: KIEM MV/HT/CE/FOOD/CHEM/Logistiek/Practoraten, Praktijkkennis voor Voedsel en Groen, Extramurale zorg, Nationaal Groeifonds, Kennislijn Innovatielabs, Sprong Groen/MOOL en Ondersteuning thematafels.

41 Onder generieke subsidieregelingen vallen: SPRONG, RAAK, Professional doctorate, KIEM thema vrij, Take-off hbo, Deltapremie, Richting Europa, L.INT, Innovatietrainees, Hbo-postdoc, Platformregeling, City Deal Kennis Maken, Top-up en Innofest.

Wanneer we kijken naar de honoreringspercentages zien we dat deze in 2024 over het algemeen ook licht zijn afgenomen ten opzichte van het gemiddelde over 2020-2023.⁴² Dit geldt bijvoorbeeld voor de subsidieregelingen RAAK-mkb (van 56% naar 43%), RAAK-publiek (van 42% naar 38%), SPRONG (van 85% naar 69%) en KIEM-Thematisch (van 54% naar 51%). Voor deze laatste subsidieregeling stijgt wel het aantal projecten (van 59 naar 208) en het totale subsidiebedrag (van 2,3 naar 8,1 miljoen euro) in 2024 t.o.v. het gemiddelde over 2020-2023.

Kader 6 Voorbeelden van samenwerkingen tussen hogescholen en kennispartners

Hanzehogeschool Groningen: generatiearmoede doorbreken

Binnen de Alliantie van Kracht werken 42 partners samen om het armoedeprobleem in de Veenkoloniën te doorbreken. Kennisinstellingen zoals de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen, woningbouwverenigingen, gemeenten, zorg- en welzijnsinstanties en ervaringsdeskundigen zijn hierin vertegenwoordigd. Vanuit de Alliantie van Kracht en haar programmaplan is de Hanzehogeschool Groningen gestart met de Innovatiewerkplaats Generatiearmoede. Door kinderen alle kansen te bieden en de wereld voor hen te verbreden, onderzoeken de betrokkenen of en hoe het voor kinderen wel lukt om het patroon te doorbreken.

De Haagse Hogeschool: duurzame gezondheidszorg

Medical Delta is een transdisciplinair samenwerkingsverband met Erasmus Universiteit, Erasmus Medisch Centrum, Technische Universiteit Delft, Leiden Universitair Medisch Centrum, Universiteit Leiden, De Haagse Hogeschool, Hogeschool Rotterdam, Hogeschool Leiden en Hogeschool Inholland. Samen met bedrijven, zorginstellingen en overheden werken zij aan innovatieve oplossingen voor een duurzame gezondheidszorg. Dit wordt onder meer gedaan met transdisciplinaire onderzoeksprogramma's en praktijkgerichte living labs. Medical Delta vormt hiermee de spil van het gezondheidszorg- en innovatie-ecosysteem in Zuid-Holland en daarbuiten.

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen: laaggeletterdheid te lijf

De Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) ontwikkelt steeds meer expertise op het thema Toegankelijke informatie en voorzieningen (Fair Health). Bijvoorbeeld door kennis te delen over laaggeletterdheid. Een

⁴² Ook hier geldt dat we voorzichtig moeten zijn in het identificeren van trends door fluctuaties in de programma's en het bijbehorende budget van Regieorgaan SIA.

belangrijk maatschappelijk vraagstuk omdat 2,5 miljoen Nederlanders moeite hebben met lezen en schrijven. Een voorbeeld van een impactvolle samenwerking is die tussen de HAN en de Raad voor de rechtspraak (de koepelorganisatie van de zeventien rechtbanken en gerechtshoven in Nederland). Medewerkers van deze raad doorliepen bij de HAN een traject met workshops, (schrijf)trainingen en gebruikerstesten in een usability lab. Zij zijn nu beter in staat om juridische informatie af te stemmen op alle burgers.

HZ University of Applied Sciences: robuust zoet water

Er is een toenemend zoetwatertekort in deltaregio's, zoals Zeeland. STURDY Water richt zich op niet-technische barrières die de opschaling van technische oplossingen voor zoetwatertekort in de weg staan. Samen met alle stakeholders werkt het Lectoraat Water technology aan een implementatietraject voor de realisatie van een *waterbank* als optimale toekomstige oplossing voor het beheer van een robuust watersysteem zodat waterbronnen optimaal en eerlijk verdeeld worden over de regio.

Hogeschool Leiden: jongeren leren levensvaardigheden

In het Medical Delta Living Lab Life Skills werkt de hogeschool samen met CIV Welzijn & Zorg van mboRijnland, het lectoraat Civic Technology van De Haagse Hogeschool, twee scholen voor voortgezet speciaal onderwijs, Universiteit Leiden en de gemeenten Leiden en Rotterdam. Het living lab wil kinderen en jongeren levensvaardigheden aanleren die positief gedrag versterken en probleemgedrag verminderen. Om dit te bereiken, wordt het huidige lesprogramma Levensvaardigheden doorontwikkeld, en ontwikkelt het living lab nieuwe onderwijsprogramma's voor verschillende leeftijden en opleidingsniveaus.

Bron: Voorbeelden afkomstig uit de bestuursverslagen van de hogescholen (2024).

5 Belangrijkste bevindingen

In dit hoofdstuk geven we de belangrijkste ontwikkelingen van het praktijkgericht onderzoek in 2024 weer. Het jaar 2024 stond in het teken van het behouden van financiële ruimte om de groei door te kunnen zetten. Eventuele wijzigingen in de financiering van het praktijkgericht onderzoek in 2025 en daarna zijn in 2024 uiteraard niet zichtbaar. Dat geldt ook voor eventuele bezuinigingen op het gebied van onderwijs.

In 2024 werden de middelen uit het *Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap 2022* voor de tweede keer volledig toegekend. De focus lag onder andere op het aannemen van extra personeel, het verdiepen en versterken van de samenwerkingen op regionaal, nationaal en internationaal gebied, de professionalisering van het huidige personeel en het ondersteunen van de bestaande lectoraten.

1. De middelen voor praktijkgericht onderzoek aan hogescholen stijgen. Hogescholen leggen meer middelen bij vanuit de rijksbijdrage voor onderwijs en zetten de eerstegeldstroommiddelen gericht in als hefboom voor project- en contractfinanciering.

In totaal was er in 2024 511 miljoen euro beschikbaar voor praktijkgericht onderzoek. Dat is 14% meer dan in 2023. De eerste geldstroom steeg in 2024 met 9%, de tweede met 23% en de derde met 14%. Dit volgt op de stijging van 2023 (+34%, +22% en +7%) toen de middelen uit het *Bestuursakkoord hoger onderwijs en wetenschap 2022* voor het eerst volledig werden uitgekeerd.

De eerste geldstroom is in de afgelopen jaren minder hard gestegen dan de in competitie verkregen en opdracht-gebonden middelen. Het aandeel van de eerste geldstroom ten opzichte van het totaal nam daarmee af. In 2015 was het aandeel eerste geldstroom nog 64%. In 2024 nam dit aandeel af tot 56%.

Een kleiner aandeel van de eerste geldstroom kan leiden tot een hogere aanvraag- en matchingdruk voor onderzoekers. Uit de enquête van de Vereniging van Lectors (2025) blijkt dat lectoren een toegenomen druk ervaren om middelen te werven vanuit de tweede en derde geldstroom. We zagen dan ook dat de honoreringspercentages voor subsidieaanvragen bij Regieorgaan SIA zijn afgenomen. Verschillende hogescholen geven verder in hun jaarverslagen aan dat de eerste geldstroom essentieel blijft voor de continuïteit en de interne ontwikkeling van lectoraten en onderzoeksteams.

We zagen dat hogescholen in 2024 ook meer geld bijleggen vanuit de rijksbijdrage die bestemd is voor onderwijsactiviteiten dan in 2023, zowel in absolute als relatieve zin. Zo besteedden hogescholen in 2023 76 miljoen euro uit de rijksbijdrage voor onderwijs aan praktijkgericht onderzoek (29% van de totaal ingezette middelen uit de eerste geldstroom). In 2024 nam dit toe tot 90 miljoen euro (31%).

In 2024 zorgden de extra middelen uit het bestuursakkoord, net als in 2023, voor een toename in onderzoekspersoneel. Deze toename is wel minder sterk dan in 2023. Zo steeg het aantal lectoren in 2024 met 2%. In 2023 was dit nog 7%. Hoewel het aantal vaste contracten onder lectoren is toegenomen (van 67% in 2023 naar 73% in 2024) maken lectoren zich zorgen over de continuïteit van onderzoeksgroepen en het verlengen van tijdelijke contracten mede als gevolg van de bezuinigingen op het hoger onderwijs.

Het totale aantal fte personeel binnen de lectoraten steeg in 2024 met 5% ten opzichte van 11% in 2023. Het aantal fte ondersteunend personeel⁴³ nam, net als in 2023, het meest toe, namelijk met 31%. Ook het aantal fte promovendi en postdocs nam sterk toe (met respectievelijk 11% en 20%).

Bij docent-onderzoekers is er een daling in het *aantal fte* (-4%) terwijl het aantal docent-onderzoekers met 2% toeneemt. Hieruit blijkt dat docent-onderzoekers in 2024 minder tijd krijgen voor onderzoek binnen hun aanstelling.

Dat het ondersteunend personeel het hardst groeit, sluit aan bij de focus die het praktijkgericht onderzoek al jaren heeft, namelijk het richten op de kwaliteit en professionalisering van het praktijkgericht onderzoek.

2. Hogescholen investeren structureel in de professionalisering van het onderzoekspersoneel en zijn actief bezig met het ontwikkelen van goede randvoorwaarden voor onderzoekers.

Hogescholen werken aan de professionalisering van het praktijkgericht onderzoek en van onderzoekers. In 2022 en 2023 rapporteerden hogescholen al diverse initiatieven op het gebied van professionalisering. In 2024 neemt het aantal initiatieven verder toe en geeft bijna driekwart van de hogescholen aan actief te werken aan het professionaliseren van hun onderzoekers.

Het gaat hierbij niet alleen om het verbeteren van onderzoeksvaardigheden, maar ook om leiderschapontwikkeling en begeleiding bij onderzoekstrajecten. Zo bieden

43 Zoals subsidieadviseurs, projectcoördinatoren en -controllers, datamanagers, beleids- en communicatieadviseurs.

verschillende hogescholen trajecten aan voor onderzoekers, lectoren en promovendi, en kunnen docenten, via bijvoorbeeld promotie vouchers hun onderzoeksvaardigheden ontwikkelen. Hogescholen sluiten zich aan bij bestaande leergangen en ontwikkelen eigen varianten hierop.

Daarnaast investeren hogescholen in de randvoorwaarden en het beleid rondom onderzoek. Zo werkt een groot deel van de hogescholen actief aan de ontwikkeling en herinrichting van het functiehuis, is er aandacht voor loopbaanontwikkeling en carrièreperspectieven van onderzoekers, is diversiteit en inclusie steeds vaker een vast onderdeel van het onderzoeksbeleid en hebben onderzoekers vaker actief inspraak bij beleidsvorming. Door te zorgen voor een gunstig werkklimaat stellen hogescholen hun onderzoekspersoneel in staat zich te focussen op hun eigen ontwikkeling.

3. Hogescholen werken verder toe naar volwaardige integratie in het kennisecosysteem. De focus ligt op de eerder gekozen zwaartepuntvorming van het onderzoek. Daarnaast verstevigt het praktijkgericht onderzoek haar positie zowel in nationale en internationale kennis- en innovatie ecosystemen

Hogescholen verstevigen in 2024 hun positie in het onderzoeksveld, zowel op nationaal als internationaal niveau. Een voorbeeld zijn de hbo-thematafels die zich verder hebben ontwikkeld. De contacten met externe stakeholders zijn versterkt en uitgebreid met onder andere relevante vakdepartementen. We zien dan ook dat hogescholen steeds vaker betrokken zijn bij een gehonoreerde subsidieaanvraag (21% vaker dan in 2023). Daarnaast zijn hogescholen actief binnen verschillende kennisnetwerken.

Hogescholen werken in publiek-private of publiek-publieke ecosystemen aan maatschappelijke vraagstukken en transities. Er zijn in 2024 46 Centres of Expertise. Deze hebben zich in 2024 verder geprofessionaliseerd. De opschaling van dertien Centres of Expertise via het Nationaal Groeifonds-project High Impact PPS speelde hierbij een belangrijke rol.

Er is naast regionale en nationale samenwerking een toenemende nadruk op het verstevigen van de internationale positie van het praktijkgericht onderzoek. Zo zijn er in 2024 22 hogescholen aangesloten bij Universities of Applied Sciences Netherlands (UASNL), een bestuurlijke werkgroep die in 2025 geïntegreerd is in de Vereniging Hogescholen. In dit samenwerkingsverband werken hogescholen met Europese onderzoeksambities samen. Op deze manier werkt het praktijkgericht onderzoek verder toe naar volwaardige integratie in het nationale en internationale kennis- en innovatie-ecosysteem.

6 Bijlage: over de methodiek

Voor de *Monitor praktijkgericht onderzoek 2024* heeft het Rathenau Instituut de gegevens uit de jaarverslagen van de hogescholen verzameld, samengevoegd en aangevuld met data uit andere bronnen.

De Vereniging Hogescholen heeft met het ministerie van OCW een **format opgesteld met indicatoren** (pdf) voor de monitoring van het praktijkgericht onderzoek. In het format staan basisindicatoren en keuze-indicatoren waarover de hogescholen in hun jaarverslagen rapporteren.

Tabel 5 geeft een overzicht van de indicatoren uit dat format die in deze Monitor zijn verwerkt. Keuze-indicatoren zijn cursief opgenomen. In de monitor hebben we volgorde aangepast omwille van de leesbaarheid.

Tabel 5 Indicatoren en paragrafen

Huidige situatie praktijkgericht onderzoek
Onderzoek en thema's
Per onderzoeksthema hebben hogescholen aangegeven of en met welke organisatorische eenheden zij structureel bijdragen aan kennisontwikkeling op dit thema. (paragraaf 4.1)
Overzicht van de lectoraten met namen van lectoren en korte omschrijving lectoraat. (paragraaf 2.2)
Inkomsten
Gerealiseerde inkomsten in 2022: eerste geldstroom, tweede geldstroom, derde geldstroom, overige middelen voor onderzoek die niet vallen onder de eerste, tweede of derde geldstroom. (paragraaf 2.1)
Ontwikkeling langs de bestedingsdoelen
Bestedingsdoel 1: Integratie in het kennisecosysteem (hoofdstuk 4)
Overzicht van de Centres of Expertise waarbij de hogeschool betrokken is. (paragraaf 4.1)
Invulling verbinding met de regio: voorbeelden van de manier waarop de samenwerking met de regio is vormgegeven en versterkt. (paragraaf 4.2)
<i>Voorbeelden van succesvolle samenwerkingen met (kennis)partners. (paragraaf 4.3)</i>
<i>Deelname aan de volgende aanvragen: Missiegedreven Innovatie- en Topsectorenbeleid, Nationale Wetenschapsagenda, Groiefonds, Europese onderzoeksprogramma's (o.a. Horizon, Interreg), andere aanvragen met kennispartners. Per type aanvraag hebben hogescholen aangegeven of ze betrokken zijn als hoofd- of medeaanvrager. (paragraaf 4.3)</i>

Bestedingsdoel 2: Kwantitatieve verduurzaming en uitbreiding (hoofdstuk 2)

Personele inzet in aantallen en fte voor lectoren, onderzoekers en docent-onderzoekers, kandidaten professional doctorate, promovendi, postdocs en onderzoeksondersteuning. Voor lectoren is eveneens aangegeven: percentage met een vaste/tijdelijke aanstelling en aantal lectoren met een dubbelaanstelling bij een bedrijf, universiteit of ander instituut. (paragraaf 2.2)

Bestedingsdoel 3: Kwalitatieve verduurzaming en uitbreiding (hoofdstuk 3)

Voorbeelden van relevante bijdragen van de verbinding tussen het praktijkgericht onderzoek en de arbeidsmarkt. (paragraaf 3.1)

Voorbeelden van succesvolle bijdragen van praktijkgericht onderzoek aan het onderwijs. (paragraaf 3.1)

Functiehuis: activiteiten voor de doorontwikkeling van het onderzoeksfunctiehuis. Bijvoorbeeld aanscherpen van de functieomschrijvingen, bieden van steun voor professionele ontwikkeling van een onderzoekers, bieden van meer functies of posities op onderzoek, bieden van carrièreperspectieven voor onderzoekers. (paragraaf 3.3)

Diversiteit en inclusie: activiteiten die zijn ondernomen voor het stimuleren van diversiteit en inclusie van onderzoekspersoneel. Bijvoorbeeld het opstellen van een Gender Equality Plan of het instellen van een plan voor kensengelijkheid. (paragraaf 3.3)

Professionaliseringsactiviteiten personeel: activiteiten die zijn ondernomen om het onderzoekspersoneel te professionaliseren, zoals bijvoorbeeld trainingen. (paragraaf 3.3)

Openscience-activiteiten: activiteiten die zijn ondernomen op het gebied van open science, zoals bijvoorbeeld deelname aan Publinova, aandeel open access in publicaties (of andere onderzoeksproducten), aandeel datasets die volgens de FAIR-principes toegankelijk zijn, ontwikkeling publicatiebeleid of andere vormen van open science. (paragraaf 3.3)

Aanwezigheid onderzoeksinformatiesysteem: ja/nee. (paragraaf 3.3)

Aanwezigheid datamanagementsysteem: ja/nee. (paragraaf 3.3)

Medezeggenschap onderzoek binnen de instelling en/of betrekken van onderzoekers bij strategie en beleidsvorming: activiteiten die zijn ondernomen om medezeggenschap op het terrein van onderzoek binnen de instelling te bevorderen. (paragraaf 3.3)

Notitie: Keuze-indicatoren zijn cursief opgenomen. De keuze-indicatoren zijn facultatief en worden door de hogescholen opgenomen al naar gelang hun relevantie.

© Rathenau Instituut 2026

Verveelvoudigen en/of openbaarmaking van (delen van) dit werk voor creatieve, persoonlijke of educatieve doeleinden is toegestaan, mits kopieën niet gemaakt of gebruikt worden voor commerciële doeleinden en onder voorwaarde dat de kopieën de volledige bovenstaande referentie bevatten. In alle andere gevallen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

Open access

Het Rathenau Instituut heeft een openaccessbeleid. Rapporten, achtergrondstudies, wetenschappelijke artikelen, software worden vrij beschikbaar gepubliceerd. Onderzoeksgegevens komen beschikbaar met inachtneming van wettelijke bepalingen en ethische normen voor onderzoek over rechten van derden, privacy, en auteursrecht.

Contactgegevens

Anna van Saksenlaan 51
Postbus 95366
2509 CJ Den Haag
070-342 15 42
info@rathenau.nl
www.rathenau.nl

Bestuur van het Rathenau Instituut

Drs. Maria Henneman (voorzitter)
Prof. dr. Noelle Aarts
Prof. dr. Nynke van Dijk
Dr. Laurence Guérin
Dr. Radjesh Manna
Joep Munten MSc
Prof. dr. ir. Behnam Taebi (vicevoorzitter)
Drs. Kees Verhoeven

Secretaris van het bestuur:

Prof. dr. ir. Eefje Cuppen (directeur Rathenau Instituut)

Het Rathenau Instituut stimuleert de publieke en politieke meningsvorming over de maatschappelijke aspecten van wetenschap en technologie. We doen onderzoek en organiseren het debat over wetenschap, innovatie en nieuwe technologieën.